

גב' נינה ווינר
נשיאת קרן אייסף

סטודנטים יקרים,

אני חייבת לומר שבמשך השנים הללו, עם כל ההצלחות שהיו לנו בדרך, לא היינו אלה שיצרו אותן. אנחנו בסך הכול גילינו אותם אחרי המון שנים שהם היו קבורים שם מתחת לחול כמו יהלומים, אלא שעד שאנחנו באנו והוצאנו אותם לאור, אף אחד לא שם לב אליהם. היהלומים שגילינו הם יהלומים שהיו בוערים מתחת לפני השטח. היהלומים שלנו הם ציבור הסטודנטים שלנו. כמובן שכמו כל יהלום, גם את אלה שמצאנו היה צריך לנקות, ללטש, להבריק עד שיוכלו להיות נוצצים כמו שצריך. את זה עשינו ועדיין אנחנו עושים באמצעות העזרה שאנחנו נותנים ותוכניות ההכשרה. ההישג המרכזי שלנו הוא בכך שהוכחנו לעצמנו, לסטודנטים, למקומות מהם הם באו ובעצם לכולם שהם כאלה יהלומים, אחרי שאף אחד לא האמין בהם קודם. מי שמרוויח מכך ממה שאנו עושים, בנוסף לסטודנטים, הן הקהילות עצמן, שיש להן מודל לחיקוי ומוטיבציה להצליח ומצד שני החברה הישראלית כולה, המשתבחת בחברים טובים ואיכותיים.

אני מבקשת לנצל הזדמנות חגיגת זו ולהודות לכולכם - לתורמים, לוועד המנהל, למנהלים ולעובדים בניו יורק ובישראל, לבוגרים הנפלאים שלנו ובעיקר לכם, לסטודנטים.

בהצלחה באשר תלכו,
נינה ווינר - נשיאת קרן אייסף

- 3 דבר הנשיאה הגברת נינה ווינר
- 4 דבר המערכת צוות העיתון
- 5 זהות ישראלית שם הכותב שמור במערכת
- 6 חגים, פקקים וגלגל"צ (!?) קרן תמם
- 7 שיעור באינטגרציה מיטל בראון מנדלביץ'
- 10 הקושי היהודי הישראלי ליצירת זהות משותפת יהונתן בן צורף
- 12 השמיעי נא קולך כי קולך ערב גלית ינאי ונטורה
- 14 רפואה לעשירים בלבד יעל עוזי חיים
- 16 מחאה חברתית גיל מור
- 17 התארגנות עובדים מתי שמואלוף
- 18 "מדינת תל אביב": סכנה קיומית סיון זנו סזילקוב
- 20 שדרות מתי שמואלוף
- 21 לקחתם ויטמינים הבוקר? עזבו... פשוט תתנדבו יפית ארזי
- 22 הפרטת משק המים בישראל שרית בסון
- 23 דמותה המפוצלת של הזהות הישראלית יובל עברי
ביצירות של שמעון בלס
- 25 מסמטת השקדיות בעומריג'אן לישראל ובחזרה מרים נסימוב
- 26 הכור שי ניסן
- 27 מלכות ישראל שי ניסן
- 28 חומת מגן נטלי בנימין
- 29 טבע בישראל יפית ארזי ומתן לב-רן
- 30 פרוייקט העוזרים הפרלמנטריים
- 31 סדנת פיתוח קריירה למסיימי תארים באייסף

עיצוב והבאה לדפוס:
אושרת קרן

מרכות ומפיקה:
גלית ינאי ונטורה

עורכות: סיון זנו סזילקוב
יפית ארזי
עיוב יפת
יעל עוזי
רמית מגן דימון

גליון מס' 6
מרץ 2008 / אדר ב' תשס"ח

והנה אחרי חבלי לידה לא מעטים, הוא הגיע. בתומו של מסע די מפרך בו הוא קרם עור וגידים (ואולי בעצם חזון העצמות היבשות) עיתון אייסק היקר שלנו רואה אור וכמו כל תינוק שזה עתה נולד, תוכנו בהחלט צורח לכל עבר ומשווע לתשומת לב.

נושאו של עיתון זה הנו "זהות ישראלית", אותה עלמת חן שנויה במחלוקת, רבת תהפוכות שלמרות הצורך החיוני בה עדיין נותרה מסתורית ורחוקה מהסכמתו של "הקונצנזוס הישראלי" (שכלל לא בטוח שגם עליו יש הסכמה).

גיבושה של הזהות הישראלית הנו אתגר לא מבוטל בישראל הקטנה. לא תהיה זו הפרזה אם נעז להגיד שהקונצנזוס הכי חזק בציבור הישראלי הוא "שאינ ממש אחד כזה". ואם נרצה לרשום פטנט על זהותו של הנער הרי שזה יהיה בערך כמו להמציא את הגלגל מחדש - רק שלגלגל הזה יש די הרבה שיניים וכמות חלודה לא מבוטלת שהצטברה במשך שישנים שנה.

פעמים רבות אנו נקראים להתמודד עם דילמה לא פשוטה - מהו הצורך הכל כך חזק לבסס זהות ישראלית? כיצד הגדרה זו או אחרת תשפיע על הוואי החיים היום יומי שגם עליו אין הסכמה גורפת - לא דומה שיגרת יומו של הסטודנט התל אביבי לבן הישיבה ממאה שערים או לחלופין לבן המושב שעורם חציר ומגדל חסות (יש עדיין כאלה?)

חדי העין שביניכם כבר הבחינו שתשובות קונקרטייות אין כאן. אין זה המקום לקבוע מסמרות "מהי זהות ישראלית" וכבר אדם חכם אמר פעם (וזה טיפ מצוין לעשיית רושם טוב באקדמיה ובכלל) "אם אין לך מושג מה

התשובה עדיף שתשאל הרבה שאלות". ומפילוסופיה לנושאים יותר קיומיים. מאמרים רבים בעיתון זה באים להתמודד עם נושאים שונים - החל מקריאות לעשייה כללית ועד למצבים ספציפיים כמו משק המים ומצב הרפואה בישראל. המשותף לכל הנושאים האלו הוא הצורך במאבק חברתי על מנת להביא לשינוי, וכולנו תקווה שעיתון זה יהיה אבן דרך משמעותית לביסוס המאבק החברתי לשיפור החברה הישראלית. העיתון יעסוק בנושאים שונים ומגוונים:

זהות ישראלית, מחאה חברתית ויוזמה בישראל, תרבות ישראלית, טבע בישראל. אנו רוצים לנצל הזדמנות זו ולהודות לכל האנשים שעמלו וטרחו ושלחו מאמרים נפלאים. ותודה מקרב לב לכל האנשים שסייעו בעצות, הערות בונות והשקעה רבה על מנת שמהדורה זו תראה אור. ויהי רצון שעיתון זה יהיה אבן הפינה למאבק חברתי שיביא לשינוי מהותי ולחברה ישראלית טובה וצודקת יותר. ויתכן שיום יבוא ונוכל להגיד "אין לנו מושג מהי זהות ישראלית אבל מדובר בבחורה נחמדה למדי".

צוות העיתון

מורידים את הדגל, רצו בראשו המתולתל. זה בטח מה שנכון לעשות במצבים כאלה חשב. הערבים שחיכו במחסום לא הבינו למה החייל הוריד את הדגל. כשהמחסום פתוח בלי חיילים הם לא היו בטוחים אם הם רוצים עדיין לעבור למדינה השנייה. הם חיפשו למי להראות את תעודת הזהות הכתומה שלהם.

אחמד שאל את בן דודו אחמד אם עכשיו כדאי להוציא את תעודת הזהות הכחולה והמזויפת שלו? אחמד השני הרגיש שמהו לא בסדר, הוא היה אחרי הכול גשש בגדוד סיור של הבדואים. דברים כאלה הוא מריח כמו גשם שחיכה לרדת, כמו למצוא כיוון בלילה בלי כוכבים, כמו אדמה שמכסה מוקש, כמו... כמו גשש. "ינעל דינאק, יא אחמד, סינן בשפתיים לחוצות" אתה מדבר עם מבטא של ערבים. בחיים לא יחשבו שאתה ישראלי.

"אחיי" הוא צעק לחייל עם הדגל. "יא גולני, מה קורה איתנו? אנחנו ישראלים, אתה יודע" הוא נופף בתעודת זהות הכחולה שלו. "אפשר לעבור?"

אבל לגולני לא היה אכפת. הוא רק ניסה להכניס את הדגל לכיס. הוא זרק את התחבושת האישית את פנקס המילואים, תעודת הזהות האמיתית שלו וקיווה לפנות קצת מקום במכנס. אבל הדגל היה גדול וסירב להיכנס. הוא התחיל לחשוב שאולי פעם היו מייצרים דגמים עם כיסים גדולים יותר. כאלה שאפשר להכניס לתוכם הכול. בתוך המוצב שרית חדד התחילה לשיר מרדיו דיסק ישן שמצאו באחד המחסנים וחיליק יצא משם בריצה ואמר לו שהחברה מארגנים חפלה אמיתית. ככה לסיום, כמו שגולני יודעים לעשות שמת, לא משנה מה. אז הוא ויתר והניח את הדגל על המחסום.

כשבאמצע פרסומת לטיטולים סופגים, רכים ומלטפים חזרו לשדר את מהדורת החדשות. זה היה ברור שמהו גדול בזרף אלינו. השדרן הקריא את זה מתוך כרטיסיה מאולתרת "לפני מספר דקות נורה טיל נושא ראש נפץ גרעיני כולם מתבקשים..." כולם כבר הבינו מה הם מתבקשים לעשות עוד לפני שהוא הספיק לסיים את המשפט.

שרה, שכולם קראו לה החזאית, התיישרה על הרצפה. היא הייתה בחודש ה-7 וזה הרגיש נעים כשליטפה לעצמה את הבטן, אפילו מרגיע. אבל במסך שניצב מאחור המשיכו להקרין שקעים ברומטרים שהגיעו מהמזרח, ושמש מחייכת שהחזיקה מטרייה עמדה בדיוק מעליה. היא כל כך רצתה בן, או בת או את שניהם... הפיליפינית מרמת השרון צעקה "מיסטר מיסטר, מהר מהר". וכשהמיסטר הגיע, שמן ועטוף בחלוק עם לוגו של הפרה מעלית, הוא כבר לא רצה לתקן אותה שהשם שלו זה ישראל ולא אכפת לו שאין שין בתאילנד או בסינגפור או מאיזה חור שהיא לא באה מימנו. הוא רק בהה בחזאית שליטפה לעצמה את הבטן ואח"כ בפילפנית ושוב במסך ושוב בפילפנית. אחת התחילה לבכות ואחרת המשיכה לסובב את היד מסביב להריון שלה. פתאום הוא רצה כל כך להרגיע אותה, אולי אפילו לחבק חזק אבל התבייש, החלוק שלבש והיא כל כך בוכה. אז הוא ויתר. רק מלמל שהיא הייתה לו כמו משפחה. אולי המשפחה היחידה שלו. הוא הסתובב וחייש את הטלפון של חיליק, המג"ד מילואים שלו, הוא בטח ידע מה קורה. חיליק באותו רגע סיים להצדיע לכל הצוות ששמר במחסום. זה היה כבוד לשרת איתכם, לחש. חייל אחד אפילו מיהר לטפס על התורן והוריד את הדגל שהתנופף בעוצמה ברות. הוא זכר שתמיד לימדו אותו שאת הדגל לא מפקירים. ותמונות ממלחמת לבנון השנייה הראשונה והפסל ההוא באילת של חיילים

חגים, פקקים וגלגל"צ (!?) קרן תמם

עמיתה בתוכנית הדוקטורט בחוג למזה"ת ואיסלאם אוניברסיטה העברית

למה זה כלל החיה הזו שנקראת "זהות ישראלית"? כיצד מגדירים אותה ומזהים אותה? ואם בשיטות מחקר אנו טרודים בחודשים האחרונים, הרי מהי הגדרתה הנומינלית ומהי הגדרתה האופרציונלית?

קטונתי מלספק תשובות מספקות ומקיפות. אשאיר את המשימה המאתגרת הזו לסוציולוגים ולפילוסופים שבינינו.

מסקרן לקרוא מחקרים עתידיים שיענו על השאלות הללו ויתנו תשובות מוסכמות לגבי אותה זהות חברתית, שרבים מדברים עליה כאילו מדובר במושג מובן וברור לכל באותה צורה. האם מי שעונד על הצוואר שרשרת עם מגן דוד מבטא בכך את זהותו הישראלית? או זה שחוגג בפארק הירקון עם ה"שיחים" על האש וקרטון הנפנוף? ואולי דווקא "אבל אני רק לשאלה קטנה" בקופת חולים? נדמה לי שכל אחד מאיתנו יכול להציע רעיונות שונים

למעשים שמבטאים בעינינו את הזהות הישראלית. בעיני, הימים סביב ראש השנה ופסח מגלמים ביתר שאת את הזהות הישראלית. "אצל מי אתם בחג?", "מה אתם מביאים מתנה?", "כבר התחלתם לנקות?", "מה אתם מבשלים?" (שימו לב ללשון רבים ולא יחידה נקבה), אלו מעט מהשאלות שרובנו נשאלים באותם ימים משפחתיים.

ופתאום רעים ותיקים שלא שמעו מהם כבר ששה חודשים נזכרים לצלצל, במקרה הטוב, או לסמס הודעת טקסט סדרתית, במקרה הרע, ולאחל חג שמח. בימים האלה אני מרגישה יותר מכל את אותה זהות ישראלית שמפעפת בורידיי, מעין תחושת סולידאריות עם עם ישראל, שמנקה את ביתו, רץ לשוק ולסופרמרקט לעשות השלמות אחרונות. ואז עולים על הרכב, פותחים גלגל"צ ומתחילים לריב דרך איפה לנסוע ומתחילים לרטון "למה

תמיד אנחנו יוצאים ברגע האחרון, למה כל שנה זה ככה?". באותו רגע, אתה מת להיעלם ולחזור לזהות הקוסמופוליטית שלך, אבל בדיעבד, אלו הם רגעים מתוקים של ישראליות פשוטה וזמינה.

צילום: אושרת קרן, 2006

שיעור באינטגרציה מיטל בראון מנדלביץ'

בוגרת קרן אייסף, מנהלת תוכניות לצעירים "ג'וינט ישראל".

עוני, להורים המרוויחים שכר מינימום ובכלל לא ידעתי שאני כזאת. בגאווה וביכולותיי הבולטות, לא ידעתי שאני שייכת לקבוצה בעייתית. הדבר הראשון שלמדתי בבי"ס בן-צבי, עוד לפני כל דבר אחר הוא שלראשונה בחיי, אני שייכת לקבוצה הלא נחשבת. הדבר נחרט בי. עוד לפני שידעתי לקרוא דנה קמה ודנה נמה, ידעתי מי אני רוצה ובעיקר מי אני לא רוצה להיות.

את וזוהיזתי!?! נשאלתי לא פעם ע"י תושבי השכונה התמהים אל נוכח שערי האדום הלוהט, ואני הייתי עונה בעלבון שלא, עד שאמא הסבירה לי שדווקא אבא וזוהי, זאת אומרת אשכנזי. ואכן אבי היווה מיעוט קטן ונרדף בשכונה דלת אשכנזים וצפופת פיגמנטים. שכונת נווה-ישראל אכלסה אוכלוסיה מזרחית מגוונת: קהילת תימנים, מרוקאים, עיראקים והמון, המון טריפוליטאים מסוגים שונים. כן, שלא תחשבו שבתוכנו לא הייתה היררכיה. בתוך הטריפוליטאים היו כמה קבוצות. הנחשבת ביותר, זאת שלגאוותי השתייכה משפחתה של אימי: יוצאי בנג'זי. המשכילים (ובמשכילים אני מתכוונת למורים ורבנים עממיים), אחריהם הטריפוליטאים מטריפולי ואחריהם, אבוי לבושה - האמרוסים ועוד קומץ של מה שכולם כינו "אנשי המערות", או ליתר דיוק "הזוואולים" - שאלוהים יעזור להם, כי אף אחד אחר לא יוכל לשכונה שלנו היו 2 מרכזים תוססים במיוחד. השוק. שלא היה ממש שוק, אלא מרכז מסחרי מתפורר המונה שורה של חנויות והשני, המשמעותי הרבה יותר הייתה גבעת בתי הכנסת. בפאתי השכונה נמצאה גבעה ובה 7 בתי כנסת: תימני (עם ריחות משכרים ומושכים שנדפו ממנו ללא הרף), מצרי, מרוקאי, הטריפוליטאי הגדול (רוב השכונה התפללה שם), הטריפוליטאי הקטן (של האמרוסים שאף אחד לא רצה את "הרעש והברבריות" שלהם לידו - אז סבא שלי הקים להם בית כנסת ועבר לשם), עיראקי, ואחד - אשכנזי, כן, כן, הסתובב בתוכנו מיעוט רומני

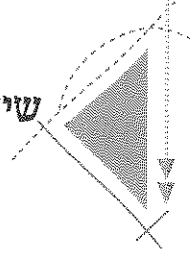
עם תיק גדול והמון תקוות, פסעתי ברגל ספק כושלת ספק בוטחת לבית הספר. לא היה זה מסע ארוך שכן גרתי בשיכון ממולו. דוד אלרועי 187/11. רחוב קטן בעל מספר שיכונים מצומצם... אף פעם לא הבנתי מדוע משהו מצא לנכון להתחיל את מספרי הרחוב במספר הלא סביר של מאה ומשהו. ובאמת, בלי שידעתי, הייתה צעדה זו הצעדה אל שארית חיי.

עמדתי בפני עולם חדש שיעצב ויכריע את כל מי שאגדל להיות. כבת מזל אריה טיפוסית, ציפיתי כמו בגן להיות הכי אהודה, הכי חרוצה, הכי מקובלת, הכי, הכי, הכי. לא משנה במה. ואז ראיתי אותם בפעם הראשונה. הם גם היו ילדים, אבל לא ממש בדיוק כמוני. לבושים אחרת, עם תיקים והורים אחרים. הם בפירוש לא דמו לאף אחד מהילדים שהכרתי עד כה. מהרגע הראשון עוררו בי התפעלות מהולה בהערצה ובחשש. מי אלה הילדים האלה? סקרנותי קיבלה תשובה מהירה למדי, אולי מהירה מידי. המורה נכנסה ובירכה את כולנו בשלום כיתה א' ובאחת, עוד לפני שהתחלתי להבין מה קורה סביבי הוצג הסדר החברתי הנכון שיבנה את מהלך שנות לימודי. "בי"ס בן-צבי מתחיל השנה תוכנית חדשה. מהיום ילמדו בבית הספר ילדי השכונה, נווה-ישראל וגם ילדים מהשכונות נווה-אמירים והרצלייה הצעירה. אנחנו מאמינים שזו הזדמנות מעולה לשפר את השכונה ואת רמת החינוך בה..." אמא שלי זזה בכיסא באי נוחות. "כולנו מאמינים כי האינטגרציה תשפר משמעותית את רמת החינוך בבית הספר". האינט - מה? מדהים כמה ילדים קולטים מהר. מהר מאוד הבנו את מה שלפחות בהתחלה רק נלחש: הם יגיעו לבית הספר שלנו הממוקם כ-10 דקות הליכה משכונותיהם החדשות והמבריקות, באמצעותנו הם יתחברו לעם ויכירו בכך שיש גם ילדים אחרים, שהשפע שלהם אינו מובן מאליו, ואנחנו נתחכך באורם, וזהרם ויכולותיהם מה שיאפשר לנו להתעלות ולהשתפר מעל המצופה מילדים שגדלו בשכונה המכונה שכונת עוני. עד גיל 6, גרתי בשכונת

קטן, שנציגו הבולט היה לופו - שהגם שהיה גס רוח - היה אהוד מאוד על בני כל הפלגים. בימי שישי ושבת ובחגי ישראל - נפגשה כל השכונה ברחבת בתי הכנסת. הייתה זו זירה שוקקת של יצרים, פוליטיקה מקומית, עסקאות כשרות פחות או יותר, רכילות ופטפטת נשית בלתי נלאית אודות בישולים, ניקיונות, ילדים ובעלים. בית הכנסת תמיד הקסים אותי. אוירת הקדושה שאפפה אותו, סבי ודודי על הדוכן, ארון הקודש, ברכת כוהנים - כל אלו הביאו אותי בילדותי המוקדמת מאוד להתרגשות עד דמעות. כמה אהבתי שאבי היה נושא אותי על ידיו, מגלה בפני את ספרי התורה ומאפשר לי לנשקם ביראת קודש והדרת כבוד. כמה התרגשתי מתחת טליתו של סבי, על הדוכן, בעת ברכת כוהנים. הרגשתי בת אצולה. המשפחה שעל הדוכן. מסתכלת למטה כגבירה על נתניה ויודעת שהיא מובחרת ומיוחדת. אהבתי את הקהילה שלי ואת מקומי בה. בית ספר בן צבי, עוד בטרם לימד אותי לקרוא כראוי - לימד אותי לסלוד מהדבר הזה שאהבתי כל-כך.

בשיכון קטן מכוסה בשפריץ, גרה לה משפחתי 4 חדרים קטנים וצנועים מלאים בחום, משפחתיות ואהבה גדולה של הורים לילדיהם. מכיוון שלא היה ביכולתו לרכוש רכב, החזיק אבא בגאווה לא מוסתרת זוג אופניים. זה היה די מגניב שאבא היה מרכיב אותנו לכל מקום, וכשפעם באלף שנה היינו צריכים נסיעה שאוטובוס לא היה מכסה הוא הלווה את הטוסייתא של דוד הרצל. הבוקר שלנו התחיל בטקס קבוע: אבא או אמא היו מעירים אותנו ושואלים מה נרצה לשתות ומה נרצה לקחת לב"יס, אבא היה רץ לשוק למלא אחר מבוקשנו ובינתיים אמא הכינה לנו את הבוקר. הכי כיף היה בחורף שאמא הכינה סחלב לוחט ומפנק. לא היה לה לב לזרוק אותנו מהמיטה והיא נתנה לנו עוד כמה דקות של התכרבלות. בכלל אמא ייצגה את הפינוק ואבא את הסדר. לפני שהתחלתי כיתה א' לקח אותי אבא לשיחה

שיעור באינטגרציה המשך הכתבה

מתודעת הידע, קרוא וכתוב ורזי החשבון זיכתה אותי כיתה א' בתודעת ה"אין".

התברר-שהבתים שלנו קטנים, מכוערים, שהבגדים שירשנו עד כה בשמחה מבנות הדודות הגדולות שלנו - לא רלוונטיים, שאין לנו משחקי מחשב, תיקי אוכל חדישים, נסיעות לחו"ל, שאין לנו קלאס, טלוויזיות צבעוניות, וידאו, כבוד, שאין לנו יוקרה ובעיקר שאין לנו מילה והשפעה אמיתית על הדברים החשובים. המורות שלנו רעדו/ העריצו את הורי התלמידים החדשים. הם דיברו אליהם ביראת כבוד משוחה בחנופה עזה. כדי להרגיש טוב עם עצמם ועם מעמדם החדש שהתערער - הם השפילו עד אפר את ההורים שלנו. כשראיתי את זה קורה לנגד עיני יום אחרי יום - נשבעתי לעצמי - שלעולם לא אגרום לאף מורה בעולם להשפיל את אמא שלי. אני אעשה הכול, הכול, הכול, כדי שהיא תזכה למעמד וכבוד בבית הספר. וכך פתחתי בקמפיין אישי שכלל: הצטיינות בכל מחיר בלימודים, חנופה סכרינית לכל המורות - (לרעות הלב ולגזעניות - במיוחד), סיגול סגנון דיבורם הבוטח והיהיר של הילדים החדשים (שנעדר את הצניעות שלנו, הרכנת הראש בפני סמכות והכרה בכך שהעולם הזה לא בהכרח נועד עבורנו...) והחמור מכל - חינוך מחדש לאמי הנערצת עד כה. "מה אמא - זה מה שאת לובשת ליום מורים?" "אמא אל תגידי למורה שקשה לך לשלם..." "אמא - למה אבא אף פעם לא בא?" (מעולם לא היה לנו צורך באבא לדברים אלו בעבר, אלא שאבי האשכנזי, לפחות נראה מתאים יותר לדימוי החדש שיצרתי לעצמי ולכן היווה נזק חמור פחות מאימי השחרחרת). אני זוכרת המתנה דרוכה עם אמא ליום הורים (מדדהים איך למרות הצטיינותי המופלגת, רעדתי מכל מפגש עם ממסד בית הספר). בזה אחר זה קראה המורה בשמות המשפחה והכניסה את ההורים עם התלמידים. יצאתי לרגע מחדר ההמתנה לשירותים ועם שובי ראיתי לחדרתי את אימי משוחחת עם המורה, ללא השגחת/ תיווכי. שמעתי את מורת אומרת לאמי - "אני אבקש ממך להמתין כי שעה זו נקבעה לאמא של מיטל בראון..." "אבל אני אמא של מיטל בראון..." "את? אמא של מיטל? המורה לא טרחה אפילו להסתיר את תדהמתה. בפיקחותה הרבה ענתה לה אימי - כן, כולם מתפללים בגלל הצבעים השונים. מיטל דומה

לאבא שלה..."

אמא שלי סירבה להיעלב. היא לקחה את הכול לטובה והפכה כל מפגש קשה לסיטואציה הומוריסטית שמגדילה ומעצימה את ילדיה. "נו זה ברור שתמיד מתפללים. מי היה מאמין שיצאו לי 3 ילדים כאלו מוצלחים. האמת - אפילו אותי זה מפתיע..." הדברים נאמרו ללא שמץ של מרידות. הם היו מלאי אהבה, קבלה והערצה מופלגת לשלושת ילדיה, אהובי נפשה. כשבגרתי, הבנתי, הפנמתי ובעיקר תיקנתי - הייתה אמי הראשונה בפניה התנצלתי על מי שהפכתי להיות באותם ימים... היא כמובן לא הבינה על מה יש לי לבקש סליחה... "היית ילדה נהדרת והבאת לי רק נחת וגאווה..."

האינטגרציה - הייתה צריכה להצדיק את עצמה. וכך עוד בטרם מלאו לי 8 שנים קיבלתי את תפקידי הראשון בחיים. הפכתי לעלה התאנה הרשמי של מוסד האינטגרציה המפוקפק וכיסיתי על מבושיו של בית- ספר בן - צבי שהקריב את תלמידי שכונתי על מזבח המעמד והמוניטין. גלגלי האינטגרציה טחנו דק את ילדי שכונתי ולא הותירו להם לזקוף קומה או להצליח באמת במערכת החדשה.

הם הפריעו לפריחה שהביאו עימם הילדים החדשים והוריהם. במקום לסייע להם במציאת עוצמתם, במקום לתת כבוד ומקום לתרבותם העשירה ולעולמם - העדיפו בבי"ס בן- צבי לטפל במטרד בדרך שונה. בי"ס לקח את כל ה"חלשים" שבכלל לא היו כאלו עד אז, וארגן אותם בקבוצות וכיתות "מיוחדות". כך, הישגיהם הנמוכים לא הורידו מהמוצע הבית-ספרי. מיותר לציין שהחלשים מבין התלמידים החדשים נשארו בכיתות האם.... (אחרי שנים למדתי אפילו שיש לזה שם: "הסללה") ובכל זאת - קברניטי בית הספר רצו לשכנע את עצמם ואת העולם - ששיטתם נאורה ומצליחה. לשם כך הם השתמשו בשירותיה של שפחתם הנרצעת - הלא היא אני. וכך הפכתי, בעל כורחי, להיות דגל ההצלחה של השיטה החדשה. תעודותי והישגי הוצגו כלאחר כבוד בכל ביקור רשמי, ואף נשלחתי לספר בכל מיני פורומים עד כמה הצילה אותי האינטגרציה. הטקסטים שהושמו בפי, עד שממש האמנתי בהם סיפרו כי אילולא האינטגרציה היה כישרוני מתבזבז על בי"ס שכונתי. שהאינטגרציה העלתה את

שאין ביניהן הפרדה אתנית או חברתית גלויה כמו בארצות הברית..." בפועל - האינטגרציה התקיימה בין קבוצות חברתיות- אתניות נפרדות ככל מימדי החיים: המזרחיים העניים גרו בשכונות שלהם ופגשו אשכנזים שחיו במתחמים ותנאי חיים שונים לחלוטין.

1. "העלאת רמת ההוראה וההישגים הלימודיים והחינוכיים בכל שלבי החינוך". בפועל - הישגי תלמידי שכונתי ואחרים היו בשפל המדרגה יחד עם רוחם, אמונתם בעצמם וגאווותם.

2. "הפחתת הפער הקיים כיום בין ילדי ישראל ברמת ההשכלה והסיכויים להשתלב בחברה המטרות העיקריות שלשמן נעשה השינוי היו: ובמשק מתקדם". עם שבירת גאווותם ואמונתם בעצמם, שברו גם את יכולתם להשתלב

במוסדות חברתיים ועיסוקים שיכלו לצמצם את הפער...

3. "הפגשת הילדים מכל השכבות, בניהם של יוצאי הורים מכל ארצות המוצא, במסגרות לימודים משותפות. הדבר יביא לשבירת מחיצות והפחתת הניכור והריחוק על רקע עדתי..." בפועל - האינטגרציה לימדה אותי שנאה עצ-מית, ניכור, בוז וביקורת. למדתי שיש שווים ושווים יותר ומה כבד הוא מחירה של ההשתייכות. בויכוח הישן בין מרטין לותר קינג ומלקולם X - אני מאמצת את דרכו של האחרון. מי שתויג מראש כחלש - כמעט לעולם יגשים את הציפייה, וחיבור כפוי לקבוצה שזכתה בתגמולים חברתיים טובים יותר - לא יביא את הישועה. להיפך.

צילום: אושרת קין, 2006

הקושי היהודי הישראלי ליצירת זהות משותפת

יהונתן בן צורף

סטודנט למשפטים שנה א', אוניברסיטת בר אילן

באתי ערב פסח ירושלימה, לשפוך שיחי וכעטי לפני "העצים והאבנים", שארית מחמדנו מימי קדם. ראשית דרכי הייתה, כמובן, אל "הכותל". שם מצאתי רבים מאחינו יושבי ירושלים עומדים ומתפללים בקולי קולות. פניהם הדלים, תנו-עותיהם הזרות ומלכושיהם המשוונים - הכול מתאים למראה הכותל הנורא. ואנכי עומד ומסתכל בהם ובכותל, ומחשבה אחת תמלא כל חדרי לבי: האבנים האלה עדים המה על חורבן ארצנו, והאנשים האלה - על חורבן עמנו; איזה משני החורבנות גדול מחברו? על איזה מהם נבכה יותר? ארץ כי תחורב, והעם עודנו מלא חיים וכוח, - יקומו לה זרובבל עזרא ונחמיה והעם אחריהם וישובו ויבנוה שנית; אך העם כי יחרב, מי יקום לו ומאין יבוא עזרו?

ולו באה בי באותה שעה רוח ר' יהודה הלוי ויכולתי לקונן כמוהו על שבר בת עמי, הייתה קינתי מתחלת לא "ציון", כי אם "ישראל".

הבחנה זו של אחד העם, בין חורבנה הפיזי של ארצנו לבין חורבנו המהותי והחיוני של עמנו, החומר האנושי היהודי הזה המשותף לכולנו, יפה היא כל כך בעיני, ומהימנה היא יותר ממאה עדים. ריבוי הזהויות במדינת היהודים ישמש עבורנו סימן חירום ואזהרה, ויש שיובילנו להלחם בחורמה, מלחמה חברתית ערכית, על רציפות חוט השני שלנו, הדמוקרטי והיהודי גם יחד, המתון, המפשר, המאזן והבטוח, על מנת ונוכל לחיות בשלווה ובוודאות כאנשים וכקולקטיב, בכבוד ובפשטות. "הקרקע" המשותפת בין חלקי החברה ראויה היא להוות הערך המקודש העיקרי של קהילתנו. קרקע ללא רגבי אדמה, ללא גבים וקימורי הרים, קרקע מופשטת פיזית, שאת מוחשותה, אנו שואבים אחד מן השני.

בחירות, עימותים ומצבי אחריות. טוב לו לאדם ולעם שלא להחליט, שלא לקבל את משא האחריות. כתוצאה מכך, בנקל הוא נסחף אחר נואם להוט ומגלומני, אחר עולם ערכים חיצוני ואחר מנהיגים הקובעים לנו את סדר היום ומעלים את קרינו במס שפתיים זהוב. טוב לו לאדם ולעם שהדרך נכפית עליו בחוץ, בעיקר שמרכז תענועיה כרוך בפופוליזם ובאסקפיזם זולים. המלומדים פרופ' שגיא ופרופ' שטרן העניקו פרשנות נוספת לתורתו של פרום, במאמרם לרגע חג הפסח שיצא לאור בעיתון הארץ, בכותבם כי העם בישראל השיג ריבונות (חירות שלילית) אך אין ביכולתו להשיג חירות ולקבל על עצמו אחריות (חירות חיובית), ומתבקשת חובתנו האישית והחברתית למצוא את אשר יש למצוא. עוד הם מוסיפים כי כישלוננו העיקרי של העם היהודי בישראל היא בנהייתו אל עבר הזולת הגלובלי שמכרסם בחירותנו, ומציב מכשולים ביצירת מסגרת משותפת למושג יהדות. כישלון ששותפים לו יהודים דתיים וחילוניים כאחד. משנתם הנשכחת של "הציונים הרוחניים" יפה היא לדברים אלו, אשר עיקר גישתם עסק בהתעוררות רוחנית יהודית פנימית כתהליך מוקדם לכיטי חיצוני של חירות לאומית. הסופר אשר גינזברג, ובשמו הספרותי הידוע "אחד העם", סבר כי לא כל יהודי יכול הוא לעלות ולהתיישב בארץ ישראל. נדרשים שאר רוח, אהבת עבודת האדמה, הסתפקות במועט, ענווה וחוסר רצון להתעשר ומכלול תכונות אופי וייחוד על מנת ליישב את הארץ. שכן ארץ אוכלת וישיבה, כלשונם של המרגלים, מעמידה חתחתים למעוניין להתיישב בה. את מחשבותיו העלה על הדף הכתוב במסעו הימי בשנת תרנ"א (1894) מיפו חזרה לאודסה, במאמר שכותרתו היא "אמת מארץ ישראל" לאחר ביקורו בן שלושת החודשים ברחבי הארץ. מקריאה מעמיקה נדמה כאילו מילותיו נכתבו על ימינו אנו. ולפי ציווי חז"ל, חש אני צורך לומר דברים בשם אומרם: "מלא רעיוני עצב, אחר אשר תרתי את הארץ וראיתי מה שראיתי ביפו ובמושבות,

סרבנותם הטרגית של יהודים וישראלים בתקופות שונות לפעול למען יצירת זהות משותפת. אוניית אלטלנה, רצח רבין, פינוי ימית, וההתנתקות הם רק דוגמאות אחדות בבחינת פרטים המייצגים את הכלל. ולדאבונו הרשימה ארוכה למדי. יש שייספו ויאמרו שנקודת השבר היהודי התרחשה לאחר חורבן בית המקדש, בו ניטש לו מקרה מדגמי המבטא את חוסר יכולתנו ליצור אחידות ומאידך להקציץ את העימות עד כדי רצח. רצח גדליה הוא אותן רצח פוליטי (עוד לפני רצח רבין) המבטא את שנאת החינם שבעטייה שוכן לו חורבן, לא רק חורבן דתי פולחני או פוליטי אלא חברתי לאומי. השאלה המתבקשת מדוע העם היהודי מתאפיין בריבוי זהויות? מדוע אין ביכולתו לעצב אתו תרבות רוחני המלכד את חברי האלום ואלא יש בו מנגנון בידול ופיצול לאורך תקופות היסטוריות נרחבות? תשובות ומענים רבים פרושים לפנינו, הצעות הוצעו ורעיונות הועלו לחלל הדיון, בין שהיו מובנים ובין שהיו נידפים כלא כלום. אי לכך הותוותה לי דרך אחת והיא להיתלות על אילנות גבוהים בהציעי הצעה חדשה ישנה לבריכת התשובות. המלומד היהודי הגרמני אריך פרום, שעסק בסוציולוגיה ומדעי הנפש, בהתבססו על מושגי החירות שהנחיל הפילוסוף הגרמני שופנהאואר, בן מאה התשע עשרה, פיתח תיאוריה לגבי אי יכולתם של עמים ואיני-דיבדואלים להיות חופשים אל נכון. חירות שלילית היא החירות ממשהו, כעבד המשתחרר משלשלאות שעבדו. לעומתה, חירות חיובית היא החירות לשם דבר שהוא, כאדם היוצק תוכן מהותי לחייו, לאחר התנתקותו מאותה כפייה. כלומר חירות שלילית כחירות פורמאלית היא שלב ביניים אל עבר החירות החיובית, החירות המהותית. פרום טוען כי אדם כעם ולהיפך, חש אוזלת יד לאחר שלב החירות השלילית. שחרון החושים שבניתוק ובבריחה מעניק שירות דוב לחופשים השליליים. כמו כן, הוא שב ומוסיף כי עמים ובני אדם מתקשים ללכת כבדת דרך אל עבר החירות החיובית, פן יאלצו להתמודד עם

בחודש מאי הקרוב תניח האומה הצעירה, ישראל, על ראשה את כתרו כבד המשמעות של שישים שנות קיום. הרף אותה חגיגות מאולצת נדמה כי ייגררו אחריה (כמו בכל עת) מכאובי נפש ודאבון לב, על אותו מחיר קשה כל כך, על אותו מגש כסף ידוע, שמשולם כאן מדי יום ביומו. עם חצוב השנים, שוכנת תחושה שהעם בישראל זקוק לחיפוש נפש מעמיק על מנת לדלות מתוך הכלום הכאוטי מעט מזוה. שכן ימי חירום ודוחק הם ימינו. לכל עת יש חפץ, לכל זמן יש מרחב פרוש ומובנה בשבילו. אולם קמה תחושה פנימית, שפני הדברים מובילים אותם בדינו לחפצים ומקומות שאינם משאת לבנו, שהדבק הדברים שונדה משביקשנו. השסעים רק מעמיקים, הפצעים לעולם לא מגלידים וצעדינו קדימה מתגלים כצעדי פרסה. קצרה היריעה מלהכיל את ההיבטים החריפים המוליקים את האומה ישראל למחוזות נידחים. אף על פי כן ובכל זאת אסתכן בציון המובן מאלי, שברור הוא לכולנו שללא פתרון הבעיות הביטחוניות לעולם לא נמצא את החלל המוגן בו נוכל לפשר את אשר יש לפשר. במילים אחרות, פתרון המצב הביטחוני הוא תנאי סף לקיום שפוי בארץ ישראל. אך מהי הדרך להשגתו? מהי הדרישה המוקדמת לבניית הדרך, להשגתו של אותו תנאי סף, במיוחד לאור כשלי חלום המזרח התיכון החדש הטופחים על פרצופנו? מתבקשת התמיהה על כרונולוגית דרך פועלנו. לשון אחרת, האם מוטלת עלינו החובה לעבוד מן החוץ אל הפנים על מנת ליישב את הבעיה הביטחונית (כמו כל מחלוקת אחרת), או שמא הכרונולוגיה ההפוכה רצויה כאן? האם יש לנתב את אגרופי מאמצינו אל אותן בעיות חיצוניות וליישבן בכל מחיר או אולי כאן נעוץ איבוד בינתנו, בהיעדר יכולתנו לתפוס שלאומים ואימפריות נופלים וקורסים לא מתוך איום לברי גבולי אלא מתוך בית מטלפול? דוגמאות ומקרים רבים לנו לשקף ולהדגים את אותו איום פנימי מכרסם. יהיה זה מיותר מלהסביר את השפעתם הרעה על החברה הישראלית ועל

'השמיעי נא קולך כי קולך ערב'

מהפכת הנשים הדתיות בישראל - כיצד פמיניזם צומח בתוך דת?

גלית ינאי ונטורה

מרכזת תוכנית הדוקטורט, עמיתה בתוכנית הדוקטורט, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, המכללה האקדמית עמק זרעאל.

נשא מעמד האישה ביהדות האורתודוקסית או ה'פמיניזם הדתי' זוכה לאחרונה לתהודה ציבורית גדולה ולהתעניינות רבה בחברה הדתית. בשנים האחרונות קיימת תחושה אמיתית בעניין הזה, של פריצת דרך היסטורית. בבסיס הפמיניזם הדתי עומדת השאיפה למעורבות יתר בהוויה הדתית והיא קשורה בנטילת עול נוסף של מצוות ולא ברצון להתרתו. נשים משכילות, מצליחניות חוות פער הולך וגדל בין חייהן הציבוריים והמקצועיים לחייהן הדתיים ולפיכך, מבקשות להשתתף בעשייה הדתית - ללמוד תורה וגמרא, להתפלל כדרך חיים, לעטות עצמן טלית, להיות חלק ממניין, ולקבל על עצמן תפקידי מנהיגות דתית בקהילה. כל הנשים האורתודוקסיות, מדגישות את ההלכה כדבר ה', דברי אמת קדושים שאין לשאת ולתת עימו ומקבלות על עצמן בהכנעה ובבחירה את המגבלות ההלכה המחייבות. הן נעות לאט ובין הטיפות בניסיון להגביר את פעילותן הדתית מבלי שיפגע הדבר באושיות החברה ובסדר המינים המסורתי. בפועל נראה אותן פועלות בארבעה תחומים מרכזיים: כניסה מאסיבית ללימודי תורה, השתתפות דתית בבית הכנסת ובריטואל הדתי, כניסה לתפקידי מנהיגות דתית ושינוי המעמד האישי בתוך המשפחה. ב-1977 נפתחה המדרשה הראשונה לנשים, ובה נשים לומדות תורה לשמה (כולל לימודי גמרא) ובחברותא בדומה לבית המדרש הגברי המסורתי. עד אז, הידע ההלכתי היה נתון רק בידי 'גברים יודעים': תלמידי חכמים, מורים, רבנים, דיינים, פוסקי הלכה ורועים רחניים. כניסתן של נשים ללימודי תורה לשמה מטשטשת את הגבולות בין 'היודעים' ל'שאינם יודעים' וסודקת את אחד ממנגנוני הפיקוח המשמעותיים. הגבריות האולטימטיבית בחברה הדתית מתבטאת

בלמדנות ובידענות ולכן אישה הלומדת תורה 'פורעת את סדר המינים'. במקביל, החלו להתגבש קבוצות תפילה של נשים. מדובר בקבוצות של נשים המתכנסות להתפלל יחד, בקול רם, כשאחת מהן משמשת חזנית, ובזמנים המתאימים - לקריאה מתוך ספר התורה. החידוש המהותי ביותר הוא קריאת התורה מתוך ספר התורה, תוך קרבה פיזית של הנשים אל ספר התורה. חידוש נוסף טמון במספר גדל והולך של נשים הלוקחות על עצמן מצוות יציצית ומתעטפות בטלית. מחויבותן להלכה האורתודוקסית מתבטאת בראש וראשונה בעובדה שהקבוצה אינה מעורבת ובהימנעות עקרונית להגיד דברים שבקדושה, המצריכים מניין של עשרה גברים. הן קוראות בטעמי מקרא גבריים כאשר אחת מהן משמשת כחזנית. התפילות מתקיימות כמעט בכל המקרים בבתי פרטיים או באולם מושכר בבית מלון. מגמתן של הנשים להסמיך את התכנסותן לראש חודש מכיוון שראש חודש הוא יום מיוחד לנשים בו נמנעות נשים יותר מגברים מעשיית מלאכה. ההתכנסות בסמוך לו באה מבחינתן להעיד על תפילתן כנשים ולא כחיקוי של הגברים. למעשה, לקבוצות התפילה אין בסיס הלכתי של התנגדות. גם מתנגדיהן של הקבוצות, לפחות בין הרבנים האשכנזים אינם טוענים כי מנהג זה אסור על פי ההלכה, ולכן השיקולים לגיבושן של קבוצות תפילה אלה הם בתחום של מדיניות קהילתית. אולם, כאשר נשים מתפללות וקוראות בתורה, הן לוקחות על עצמן מצוות שנשים פטורות מהן - קריאת שמע ולימוד תורה. יש לשים לב לביטוי 'פטורות' ולא 'אסור להן'. את הנשים פטרו מאותן מצוות העשויות להפריע להן להתמסר לתפקיד המועדף - גידול ילדים וטיפול הבית היהודי. יוצא מכך, שאישה הלוקחת על עצמה מצווה שהיא

פטורה ממנה, מביעה בכך את רצונה שלא להסתפק בתחום הפרט. ולכן, דורשת הקהילה הדתית מהנשים המתפללות שלא להתפלל במסגרת הציבור אלא במסגרת פרטית בלבד ובתחום הפרטי. בספרו 'women at prayer' טוען הרב וויס כי כל עוד קבוצות תפילה של נשים מוחזקות מחוץ לבית הכנסת, ניתן להתייחס אליהן כאופנה חולפת, סוג של חוויה דתית נסבלת יותר ממותרת, העונה לקפריזות של המשתתפות אך חסרת לגיטימיות של ממש. מרגע שיתנהלו בתוך בית הכנסת, קבוצות תפילה של נשים יהפכו לאופציה הלכתית לגיטימית. עדות נוספת למהפכה המתגבשת, נשים לוקחות יותר ויותר חלק ביצירת טקסי נשים: טקס בת מצווה שבו מציגה הנערה דבר תורה שלמדה בפני ציבור המוזמנים, טקס זבד האם לאחר הלידה, ברכת 'מי שברך' על הולדת הבת (בעוד שנהוג לברך רק על הולדת הבן) וחגיגות שמחת תורה, שבהן נשים לוקחות באופן פרטי ועצמאי חלק בהקפות. עם התרחבות השכלתן התורנית נכנסו נשים לעמדות הנהגה - כשבמרכזן עומדות מנהלות המדרשות לנשים, המהוות מנהיגות דתיות עתירות השפעה על הקהילה הדתית שבמדרשה ומעמדן דומה למעמדו של רב ראש ישיבה. בתחומים נוספים נוכל למצוא נשים טוענות רבניות בבתי הדין הרבניים, פוסקות הלכה בתחומי האישות לנשים, ונציגות נשים במועצה הדתית. ככל שגבוהה השכלתה של האישה בתורה, כך מאפשרות לה ידיעותיה לקחת חלק בהנהגת הקהילה ולכן, תחום זה, שכעת עוד בראשיתו עשוי במהרה להיתקל בדרישות נוספות של נשים דתיות. בתחום הרביעי והאחרון של הפמיניזם הדתי - נוכל לצפות בשינוי משמעותי במעמד האישה. בפועל התגבשו פרקטיקות פמיניסטיות שביטוין בשאיפה לרכישת השכלה ומקצוע

צילום: גלי וודקה, 2005

למימוש מקצועי, דחיית גיל הנישואין, צמצום מספר הילדים, בחירה מודעת ובררנית של בן הזוג וציפייה לכוון זוגיות שחותרת לשוויוניות. נוכל לראות עיסוק רחב ביותר בטיפול בעיית העגונות ומסורבות הגט ובעליית המודעות להסכם קדם נישואין. כיצד צמחה מהפכה זו ועל בסיס מה? בדת היהודית, כפי שהתקיימה שנים רבות וכפי שהתגבשה גם באורתודוקסיה בישראל, הגורם המרכזי למעמדה הנחות של האישה היא העובדה שהאישה נמצאת בשולי העניין הדתי ואינה רלוונטית כמעט לקיום החיים הדתיים. היהדות - כמערכת מצוות אינה יכולה להתקיים ללא גברים - התפילה היהודית זקוקה לסממנים המייחדים אותה כגון תפילין, טלית, תפילה בציבור, קריאה בתורה, אותם יכולים לבצע רק גברים. המצוות המייחדות את החגים חלות על הגברים וללא שופר, לולב, סוכה והגדה אין הבדל בין חג ליום חול. מצוות בסיסיות כמו כתיבת מזוזה או כתיבת ספר תורה יכולות להיעשות אך ורק על ידי גברים. לעומת זאת, בעולם ללא נשים יש קיום מלא ליהדות. מלבד התלות במצוות 'פרו ורבו', הגברים אינם תלויים בנשים במצוות ואינם זקוקים להן כפי שנשים זקוקות לגברים. גם הטקסטים הקדושים עבור האישה הדתית, מסופרים מפיו של גבר ומעמידים במרכז ההוויה את הגברים על צורכיהם, רצונותיהם והשקפותיהם על העולם. בעוד שפמיניסטיות חילונית יכולות להרשות לעצמן לצאת כנגד האידיאולוגיות ההופכות אותן לנחותות ומרחיקות אותן ממוקדי הכוח החברתיים, הרי שפמיניסטיות דתיות מוצאות עצמן בסיטואציה, בה זהותן המגדרית מוגדרת כעומדת בסתירה למחויבותן הדתית וכך, נוצרת הגדרת מצב המאפשרת לתייג את דרישתה לשבירת החיץ בין הספרה הביתית לציבורית כבגידה. כתוצאה מכך, הן נמנעות מלהגדיר עצמן באופן מפורש כפמיניסטיות, ומבקשות להתקדם לאט ולבקש אישורי הרבנים לכל צעד ושעל. בה בעת, הן ממשיכות ולומדות, הופכות תלמידות חכמים, לוחמות כטוענות רבניות בבתי הדין הרבניים, מתפללות, מכהנות כמנהיגות קהילה במדרשות לנשים, ועושות לביתן בהצלחה כלכלית.

רפואה לעשירים בלבד

יעל עוזי חיים

עמיתה בתוכנית הדוקטורט, סטודנטית לרפואה טכניון.

בשנים האחרונות מערכת הבריאות הישראלית עוברת טלטלה קשה. במאמר זה אשתף אתכם בכמה נתונים חשובים על מצב הרפואה בארץ כיום, וביחד ננסה להבין לאן פנינו מועדות. תחילה כמה נתונים יבשים: בישראל פועלים יותר מ-30 אלף רופאים - בערך רופא אחד על כל 275 אזרחים. בנוסף, בארץ יש יותר מ-14 אלף מיטות אשפוז, ב-356 מוסדות אשפוז שונים (מתוכם 48 בתי-חולים כלליים). חוק ביטוח בריאות הממלכתי שחוקק בתחילת שנות ה-90, מבטיח שירות רפואי אחיד לכל תושבי המדינה. תקציב סל הבריאות מדהוה כ-10 אחוז מתקציב המדינה השנתי. ועדיין, למרות הנתונים המרשימים הללו, למעלה מ-85 אחוז מאזרחי המדינה בוחרים לרכוש לעצמם ביטוח "משלים" נוסף. הרוב רוכשים את הביטוח המשלים במסגרת קופת-החולים בה הם חברים, אולם מתברר שגם אז, הביטוחים אינם מכסים את כל אפשרויות הסיוע האפשריים הדרושים. לכן מסתבר, שכ-20 אחוז מתושבי המדינה אינם מסתפקים בכך, ומגדילים ורוכשים לעצמם ביטוח רפואי פרטי דרך אחת מחברת הביטוח השונות הפועלות כיום בשוק הביטוחים המשלימים. בשנת 2005 נכנסו לסל הבריאות כ-50 תרופות וטכנולוגיות חדשות מתוך 430 תרופות וטכנולוגיות כאלה שועדת הסל התבקשה לאשר. בשנים האחרונות, ככל שסל הבריאות הולך ונשחק והביטוחים המשלימים המוצעים ע"י הקופות השונות הופכים 'חסכניים' יותר ויותר, הצורך והביקוש לאותם ביטוחים הפרטיים רק הולך וגדל. הבעיה היא שרבים מהאזרחים הינם מעוטי יכולת, כאלה שלא יכולים להרשות לעצמם לרכוש את אותם ביטוחים משלימים המוצעים ע"י הקופות, שלא לדבר על אותם ביטוחים פרטיים. הפער בין הרפואה לעשירים והרפואה לחסרי יכולת רק הולך ומתרחב מדי שנה בשנה, ולדעתי הגיע העת שהמדינה תכיר בעובדה זו, ותתוויל לפעול ברצינות להקטנת הפער. מסקר שערכה ההסתדרות הרפואית באמצעות חברת גיאוקרטוגרפיה עולה, כי כ-30 אחוז מהישראלים

נאלצו לוותר בשנת 2004 על שירותים רפואיים כלשהם, כדוגמת בדיקות, תרופות, וביקור אצל רופא מקצועי. שיעור זה בולט אף יותר (47%) בקרב האוכלוסיות ברמות הסוציו-אקונומית הנמוכות. באותו הסקר 19% מהנשאלים ציינו כי הנטל הכספי הכרוך בתשלום עבור שירותי רפואה הינו גבוה עד גבוה מאוד. 83% ציינו כי הם אינם סומכים עוד על מערכת הבריאות הציבורית, מה שמסביר את העובדת הצטיידותם בביטוחים משלימים ופרטיים. רק 18% מהציבור חשים כי אכן היטיב עמם. 72% חשים כי לא חל כל שינוי ברמת השירותים שהם מקבלים או אף חלה הרעה. בד בבד, מצטמצמת עוד ועוד יכולתו של הציבור לרכוש תרופות: 19% ציינו כי נאלצו לוותר על רכישת תרופות מרשם בשנת 4002- עלייה של 4% לעומת הממצאים בסקר שביצעה הר"י בדצמבר 2003. 20% מהציבור, מתברר, נאלצו לוותר או לצמצם שימוש בשירותים רפואיים בשנת 2004, בשל עלותם. רבים נאלצו לוותר על קניית תרופות ועל ביקור אצל רופא מומחה. 15% ויתרו על ביקור אצל הרופא בשל הוצאות כלכליות הכרוכות בכך. בין הסובלים מן הקיצוץ בשירותי הבריאות לא נפקד מקומם של הילדים. 10% מההורים נאלצו לצמצם או לוותר כליל על שירותי רפואה עבור ילדיהם. בסקר התברר כי 64% מהציבור סבורים כי הם משלמים כיום, יותר מבעבר, על שירותים רפואיים הכרחיים כמו בדיקות, תרופות או ביקור אצל רופא מקצועי. 80% מרגישים כי מאז נחקק חוק ביטוח בריאות ממלכתי, הולך ומכביד נטל הוצאות הבריאות על הציבור. ניכרת הרעה גם בהתייחסות הציבור למחירי התרופות במרשם רופא: 16% מהציבור מעריכים כי הם משלמים יותר על תרופות אלה. הרוב המכריע של הציבור מצפה כי הממשלה תסייע בהפחתת הנטל הכספי הכרוך בקבלת שירותים רפואיים. 59% סבורים כי על הכנסת לפעול לכך שהממשלה תשקיע יותר תקציבים במערכת הבריאות הציבורית. נראה כי בישראל של היום מתקיימות זו לצד זו שני סוגי מערכות

בריאות נפרדות: רפואה לעניים - אלה הצורכים את השירותים הרפואיים הציבוריים. ומנגד, מתקיימת כאן מערכת בריאות לעשירים - 41% ממשקי הבית בישראל משתמשים בשירותי רפואה פרטית, כמו ביקור אצל רופא פרטי, בדיקות פרטיות או ניתוחים פרטיים (חשוב להדגיש כי שיעור זה אינו כולל רפואת שיניים וניתוחים קוסמטיים שאינם כלולים מלכתחילה במסגרת חוק בריאות ממלכתי). משק בית כזה מוציא כ-2,000 שקל בממוצע בשנה על שירותי רפואה מחוץ למערכת הציבורית.

עדות נוספת לפיחות במעמדה של הרפואה הציבורית בישראל מתבטא בעובדה ששיעור המימון הפרטי של ההוצאה הלאומית לבריאות בישראל הוא מהגבוהים במדינות ה-DCEO (פורום המדינות המפותחות בעולם), והוא אף מצוי במגמת עלייה, כך עולה מפרסום חדש של משרד הבריאות אשר השווה את מדינת ישראל ל-03 מדינות החברות בארגון ה-DCEO, בשנים 1970-2005 (ארה"ב, קנדה, אוסטרליה, בריטניה, איטליה, גרמניה, צרפת, ספרד, יפן, קוריאה הן מהמדינות הבולטות בארגון). עוד עולה מהפרסום כי ההוצאה הלאומית לבריאות בישראל נמוכה ביחס למדינות ה-DCEO. בנוסף עלייה באחוז ההוצאה הלאומית לבריאות, שיעור ההוצאה הלאומית לבריאות בישראל בירידה. מהפרסום עולה גם ששיעור המיטות הכלליות בישראל הוא בין הנמוכים ביותר (לפני מכסיקו וטורקיה בלבד) בקרב מדינות ה-DCEO. מה קורה בארה"ב הגדולה והמתקדמת? בניגוד למה שניתן לחשוב הרפואה בארה"ב הינה כישלון. במדינה בה מצויים הרופאים הטובים ביותר, בבתי החולים הטובים ביותר, מדינה בה חולים אמידים מכל רחבי העולם מייחלים להיות מטופלים - המחזיר הנדרש לצורך טיפול רפואי פרופר בארה"ב מרקיע שחקים בהתאם. מיטב הרופאים בעולם עומדים לרשות האמריקאים תמורת הוצאה של 15% מהתוצר הלאומי האמריקאי (בישראל, להבדיל,

ההוצאה הלאומית על בריאות היא 8.5% מהתוצר. כשממוצע ההוצאה על בריאות במדינות ה-DCEO הוא 8.8%). מערכת הבריאות האמריקאית הינה היקרה ביותר בעולם כיום. יקרה כל כך, עד כדי שעשרות מיליוני אמריקאים לא מסוגלים לממן לעצמם ביטוח בריאות כלשהו ונותרים מחוסרי טיפול וכיסוי רפואי כלשהו. כלומר, באופן אבסורדי האמריקאים מוציאים כמעט כפול מכל מדינה מערבית אחרת על מערכת הבריאות שלהם - רק כדי לגלות ש-10% מהאוכלוסייה נותרים ללא ביטוח רפואי.

הלקחים מהכישלון האמריקאי מהדהדים גם בישראל. בניגוד למערכת הבריאות האמריקאית, מערכת הבריאות בישראל הינה מערכת בריאות ציבורית ולא פרטית. אם כל ההסתייגות שהוזכרו קודם לכן מצליחה ישראל, בהוצאה לאומית נמוכה מהממוצע בעולם, לספק רפואה טובה לכל אזרחיה. תופעה של אנשים ללא ביטוח בריאות כמעט אינה קיימת בישראל, וגם הפערים בין רפואה לעשירים לרפואה לעניים - קטנים יחסית לעולם המערבי המתקדם". הבעיה היא שההישגים הללו עומדים כיום בסכנת כרסום

מתמיד. הביטוחים המשלימים של קופות החולים, שנולדו כניסיון לאפשר את ה"פינוק" ו"הנחות" של השירות הרפואי, הולכים ומתעצמים, ובעצם הופכים למערכת בריאות חלופית עצמאית אלטרנטיבית - בעצם זוהי מערכת בריאות פרטית, גם אם לא קוראים לה כך בשמה האמיתי. הניסיונות ל"אמריקניזציה" ול"הפרטה" (מילת הקסם של השנים האחרונות בכלכלה הישראלית) של מערכת הבריאות הישראלית יכולים לדרדר אותו במדרון חלקלק ממנו נתקשה להיחלץ העתיד.

לשירותכם 24 שעות ביממה
*2700 מכל טלון
www.clalit.co.il

gov

0019057

4.41 0.14

4 0-5.0

0-0.4

צילום: אושרת קורן, 2008

מחאה חברתית Here i come גיל מור

עמית בתוכנית הדוקטורט, ביוטכנולוגיה
אוניברסיטת תל אביב

מאז גלגול הנשמות האחרון שבו הגעתי להיות אדם, אני יושב וחושב על דברים ברומו של עולם. אני צריך לנהל מאבק שיסייע למשפחות חסרות יכולת, לעזור לניצולי השואה לחיות בכבוד הראוי, לאפשר לאחינו העולים מאתיופיה לטעום מהדבש של הארץ הזאת, לסלק את האחראים לכישלון המלחמה האחרונה, להנהיג מאבק סטודנטים שיוייד לפחות בעשרה שקלים את שכר הלימוד ולהדהדה עם תושבי שדרות. כל כך הרבה דברים שצריך לעשות והמלאכה מאתגרת, אז מדוע לכל השדים אני רק יושב וחושב ולא מתחיל כבר בעשייה. מדוע עוד לא זימתי או אף השתתפתי במאבק חברתי אמיתי. מהי אותה תכונה שקיימת אצל מובילי המאבקים האידיאולוגים בארצנו (משה רבנו, הפנתרים השחורים, ויקי כנפו ונעמה מהירשדות שהשאירה מאחור אף את בנה הבכורה בת השמונה חודשים) שגרמה להם לחדול מה- מחשבות ולקום ולעשות מעשה. בילדותי חשבתי שאפתור את בעיות המדינה ברגע שאצא מהמושב הקטן לעיר הגדולה, אז יצאתי וכלום לא השתנה. אז חשבתי שנוחץ לי רקע צבאי מפואר והתגייסתי לצנחנים. אבל כשנפתח המצנח רק התגברו המחשבות ונוסף נושא חדש למאבק פוטנציאלי: טיפול בשודדי חולות פלמחים. ואולי רקע פיקודי יכול לעזור לשיפור מנהיגותי במאבק עתידי, אבל זה רק הוביל לימי מילואים רבים שהפריעו לעשייתי הציבורית האפשרית. ואז הבנתי, דוקטורט בתחום נחשק, שם בוודאי אלמד איך להתבטא ולבטא בצורה נחרצת את רעיונותיי האידיאולוגיים. בינתיים אחזי שעות עבודה רבות במעבדה, החיידקים מסרבים לגדול ומודיעים שעד שלא אחזיר להם את הגנים ששדדתי מהם הם בשביתה. אז מה עוד חסר לי כדי שאוכל לקום ולהצטרף או אף להוביל מאבק ציבורי חשוב, כזה שישנה סדרי ארץ הזוויה. האם כמות הבעיות שמטרידות אותי בסופו של דבר משתקת ומנוונת את מעשיי? בילדותי במושב, לאחר פריחת האביב המרהיבה היה צריך לנקש

התארגנות עובדים מתי שמואלוף

עמית בתוכנית הדוקטורט, ספרות עברית
אוניברסיטה העברית

מה משותף לעובדי רשת קסטרו, מלון אינטר-קונטיננטל ועיתון "הארץ". לכאורה שלוש קבוצות עובדים שונות במסגרות תעסוקתיות נפרדות. בחודשים האחרונים קמו העובדים דווקא בשלושת מקומות העבודה הללו וביקשו לממש את זכותם הדמוקרטית להתארגן ולהקים ועד עובדים. בעלי ההון: אהרון ולינה קסטרו וגבי ואתי רוטר בקסטרו, דיוויד טייג במלון אינטר-קונטיננטל ומשפחת שוקן בעיתון "הארץ", לא רק שלא הכירו בעובדים וביקשו לחתום איתם על הסכם קיבוצי, אלא שנלחמו בהם בכוח רב. בדרך כלל מסכת הייסורים וההשפלות שחוו העובדים במאבקם על זכותם להתאגד נשארה נסתרת מהעין הציבורית. עובדי קסטרו, מלון אינטר-קונטיננטל ועיתון "הארץ" מבקשים באמצעות מאבקם להתאגד, לשמור על זכויותיהם הסוציאליות. אף על פי כן עמידתם האיטנה נתפשת בידי בעלי ההון כסוג של התרסה כנגד הסדר הלגיטימי הקיים. מצד אחד העובדים מצווים לוותר על זכויותיהם לחוזה עבודה לטווח ארוך, פנסיה, ביטחון תעסוקתי ושאר טובין. מצד שני במקומות העבודה קיים איום תמידי של פיטורים על העובדים שידרשו את הזכות להתארגן, הזכות לנהל משא ומתן קיבוצי. ובנוסף מונעים מהם מאבקי העובדים ברשת קסטרו, מלון אינטר-קונטיננטל ועיתון "הארץ" הם דוגמא לשורה של מאבקים חברתיים המתחוללים בישראל. עובדים רבים מבקשים להתאגד על מנת לדרוש חזרה את הזכויות שנשללו מהם. תהליך פירוק העבודה המאורגנת שהחל בשנות השמונים והגיע לשיאו בממשלות האחרונות הוריד את שיעור העובדים המאוגדים מכ-80% בשנות השמונים ל-35% היום. ניתן לומר עם כך שהדמוקרטיה בישראל נמצאת בנסיגה במידה וזכויות בסיסיות כמו הזכות להתאגד נשללות. פרופ' רות בן ישראל מציינת כי חופש ההתאגדות מהווה תנאי חיוני להבטחת החופש הכלכלי והחברתי של כל אזרח במדינה, ובמיוחד

בתחום העבודה. שלי לוי בדר"ח מיוחד שהוגש לוועדת העבודה, הרווחה והבריאות בכנסת קובעת דווקא כי הפרת זכות ההתאגדות אינה תופעה שתעלם מחיינו. למעשה השינויים בשוק העבודה המודרני ובהם תהליכי מיקור חוץ (outsourcing), הפגיעה הכללית במעמדו של העובד, היחלשותם של איגודי העובדים, יצירת שכבה גדולה של עובדים בשכר נמוך וההפרות הבוטות של זכויות עובדים מצביעים על חולשתו של העובד המודרני. במצב כזה העובד חושש להתאגד, למרות שהוא זקוק לכך יותר מתמיד. על עובדים נוספים גם בענף הביגוד, במלונאות, בתקשורת ובענפים אחרים לעמוד על זכותם להתאגד. הדבר ישרת את האינטרס של כלל העובדים בענף והם יוכלו להגדיל את כוחם. כבר המון שנים שאין תוספות יוקר במשק שמפצות על השחיקה בשכר והגיע הזמן שהצמיחה גם תחלה לשכבות רחבות של עובדים. עובדים רבים במשק שוכנעו שיש משהו פסול בהתארגנות מקצועית. אך הם צריכים גם להבין שזהו מאבק מוסרי וגם מאבק של כוח ואסור לפחד ממנו. במדינה כמו ישראל שבה הפערים הולכים ומתגברים איגודי העובדים יוכלו דווקא לתרום ליציבותה. הסדרת הסכמי שכר קיבוציים ושמירה על רווחת העובדים (תחת חופש ההתאגדות) יוכלו להתחיל לבסס מחדש את המחשבה המוסרית בישראל לגבי שאלות של צדק וזכויות חברתיות.

"מדינת תל אביב": סכנה קיומית

סיון זנו סזיקוב

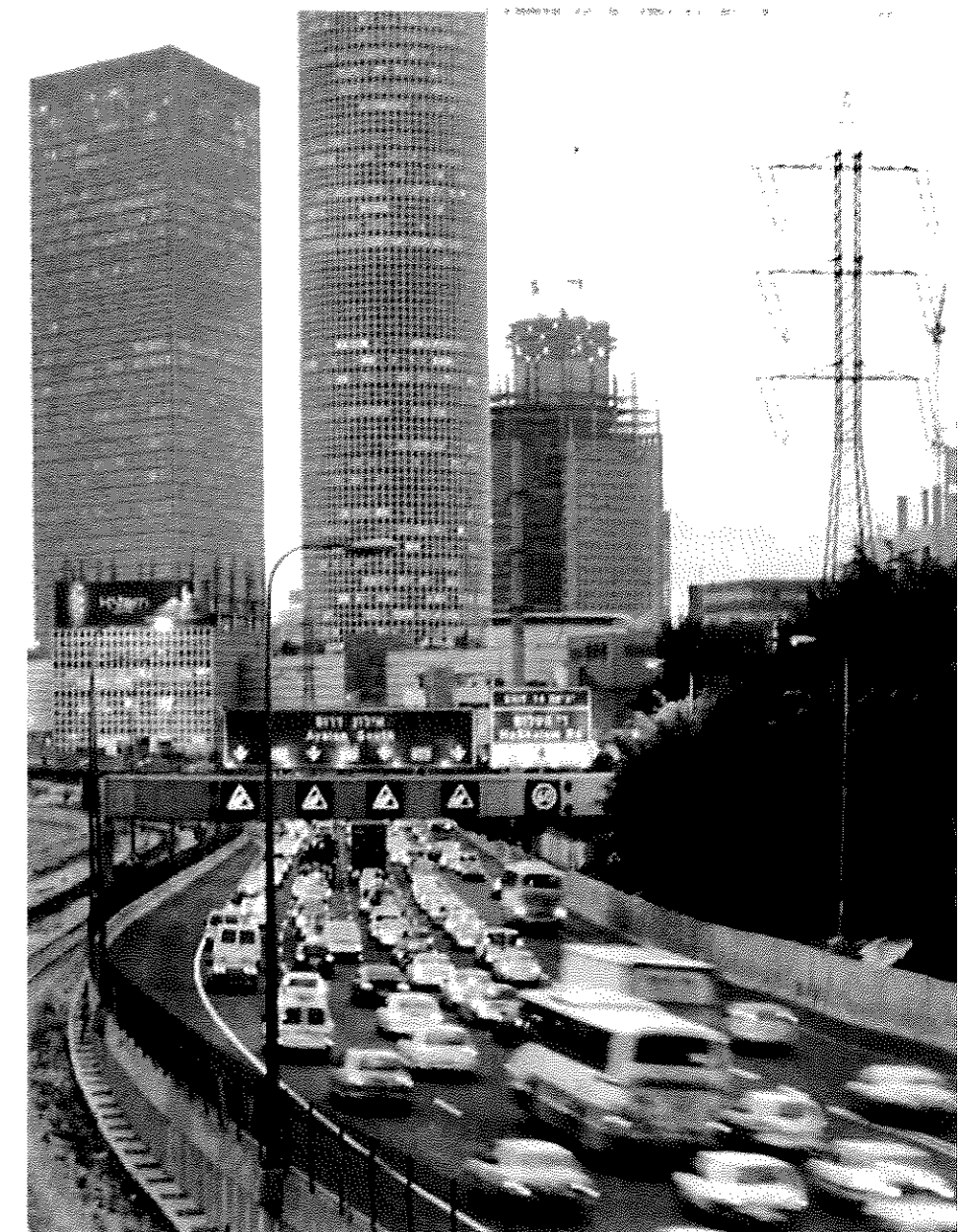
עמיתה בתוכנית הדוקטורט
למדעי הרפואה טכניון

כולנו עדים לעליית מחירי הדיור החדה שהתרחשה בכל אזור גוש דן ותל אביב בפרט בתקופה האחרונה. איכות הבניה, גודל הבית, תכנון אדריכלי ואפילו מזג האוויר דומים מאוד בין הפריפריה ותל אביב, לכן לעלייה

החדה בביקוש אזרחי ישראל לגור בתל אביב טמון במיקומה. מדוע הפכה תל אביב מבוקשת כל כך ורוב ערי הפריפריה סובלות מהגירה שלילית? להלן חמישה הסברים מרכזיים לתופעת מדינת תל אביב:

ההסבר הצבאי: אזור המרכז בכלל ותל אביב בפרט נהנה מהגנה צבאית טובה יותר מאשר צפונה ודרומה של ישראל. הצפון נמצא תחת איום מתמיד של החיזבאללה. לאורך שנים ארוכות הם מורגלים לקטיושות וחדירות מחבלים. במלחמת לבנון האחרונה היו שלוש מאות אלף פליטים תושבי הצפון. תושבי הדרום נתונים היום למתקפת טילי הקסאם אשר טווח הגעתם הולך וגדל. האיום היחיד שחוו תושבי המרכז היה במלחמת המפרץ אך זה היה תקופה קצרה מאד וגם אז לא היה איום ממוקד על תל אביב אלא איום על כל המדינה. הפיצוי שניתן לתושבים בדמות הגדרתם כקו עימות הינו חלקי מאד, הוא לא ניתן בכל האזורים הנמצאים תחת איום והושג בעקבות מאבק מתיש וקשה. כיום האוצר מעוניין לבטל גם פיצוי זה.

ההסבר הדמוגרפי: כבר היום היהודים מהווים כ-49% מכלל תושבי הגליל. אם מסתכלים על נתוני מכירת דירות חדשות והתחלות בניה בגליל רואים שאחוז היהודים רק ילך ויטפן. כיוון שישראל היא מדינה דמוקרטית נראה כי מושכות השלטון והריבונות בגליל יילקחו בעתיד הלא רחוק מידיים יהודיות. יתכן ונראה אז מפקד מחוז צפון לא יהודי במשטרה, ראשי עיריות לא יהודים לישושים שהיו בעבר יהודים כמו נצרת עלית, מנהלי בתי חולים לא יהודים, פקידי ממשלה בכירים לא יהודים וכו'. זה מחזיר אותנו למגילת העצמאות, שם הוגדר אופייה של ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית. בקרוב תושבי הגליל יהיו צריכים להתמודד עם סתירה בין שתי התכונות הנ"ל. מה יקרה כאשר כוחם האלקטוראלי של הלא יהודים יגבר למי תינתן זכות הקדימה לדמוקרטיה או ליהדות? האם זה מעוגן או יעוגן בחקיקה? תושבי המרכז לא נאלצים להתמודד עם שאלות אלה כי שם היהודים מהווים 92% מכלל התושבים. בדרום הארץ

צילום: אהוד ברזילי, 2003

מתרחשת תופעה אחרת. שם היהודים הם עדיין רוב האוכלוסייה אך הם חולשים על שטח קטן ומצומצם בעוד הבדואים הולכים ופולשים לשטחים פתוחים. מספיק לנסוע בין באר שבע לדימונה כדי להבחין בתופעות הבניה הבלתי חוקית על מאות רבות של דונמים. עד כה לא נעשו פעולות משמעותיות מצד המדינה למיגור התופעה. המשותף לצפונה ודרומה של הארץ הוא שהאוכלוסייה הלא יהודית שם אינה מכבדת את חוקי המדינה, זה בא לידי ביטוי בזריקות אבנים, נהיגה פרועה, בניה בלתי חוקית, פלישה לשטחי ציבור, גניבות חקלאיות, גניבת רכב ועוד. בתאוריית החלונות השבורים שפותחה בארה"ב על ידי ראש עיריית ניו יורק הוכח כי עבירות אלה אמנם לא חמורות אך אי הטיפול בהם גורר זלזול כללי בחוק ופשיעה חמורה יותר לאחר מכן. כל זה גורם לתושבי הפריפריה היהודים לחוש מאיימים. השינויים הדמוגרפים רק יחריפו את המצב.

ההסבר הכלכלי: מוקד הפעילות הכלכלית של ישראל נמצא באזור המרכז. לא תמצאו עיר מהאזור המרכז ברשימת ישובים עם אחוזי אבטלה גבוהים. זה גורם להגירה כלכלית מהפריפריה למרכז פשוט כי הסיכויים למצוא שם עבודה טובים יותר. גם סקרי השכר העדכניים מראים כי המשכורת עבור משרה זהה במרכז ובפריפריה תהיה גבוהה בכ- 20% במרכז. נמל התעופה הבינלאומי היחיד הגדול בישראל נמצא במרכז. על אף שהוא עמוס מאד כבר שנים רבות כל ממשלות ישראל לדורותיהם העדיפו את הרחבתו על פני הקמת נמל תעופה חלופי בפריפריה. וכך תושב פריפריה אשר רוצה לנסוע לאחת המדינות השכנות כמו יוון או תורכיה סביר כי יבלה יותר בנסיעה לנתב"ג מאשר בטיסה ליעדו. מה שכן הקימו בפריפריה, זה מפעלים מזהמים. באזור הצפון אלה המפעלים הפטרוכימיים ובתי הזיקוק במפרץ חיפה. באזור הדרום אלה הם המפעלים הכימיים ברמת חובב. נכון שבעבר

מכללת נתניה. רמת הלימודים שם גבוהה כמו באוניברסיטה ממלכתית. נכון שהלימודים שם לא זולים אבל בפני תושב פריפריה, אפילו אם מוכן לשלם, אין אופציה כזאת. אולי הסיבה שלא פותחים מכללות פרטיות בפריפריה היא שכבר כיום קשה למצוא אנשי סגל בישובי הספר.

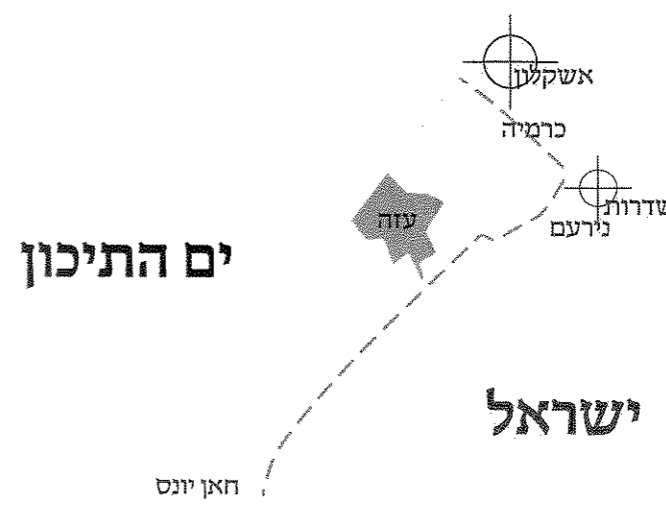
סיכום

נראה כי בעתיד הקרוב תושבי ישראל ימשיכו להעדיף את אזור המרכז בגלל הסיבות והדוגמאות שתוארו. כדי להפסיק את תופעת "מדינת תל אביב" נדרשת התערבות מיידית של הממשלה בצורת פיתוח תשתיות, יצירת מקומות עבודה על ידי עידוד המעסיקים, מתן הטבות ועוד. רק זה יצור מדינת ישראל יציבה מאוזנת ובטוחה בעצמה.

עמית בתוכנית הדוקטורט, ספרות עברית
אוניברסיטה העברית

בסרט "החלוצים" (2007) של אהרל'ה כהן (בוגר הקרן) ובבימויה של סיגלית בנאי ביקשו תושבי שדרות להיות חלק מהנרטיב הציוני ולקרוא מחדש את סיפור "הושבתם" בשדרות כסיפור "חלוצי". אך עד היום סיפורם לא מקבל מקום מרכזי בספרי ההיסטוריה הצינית. הפקרת תושבי שדרות ואי-מיגונם בפני מטר הקסאמים בשנים האחרונות מלמדת אותנו דבר או שניים מחדש על החברה בישראל. הגזענות הישנה שבגינה חולקו משאבי המדינה בין ישראל ה"לבנה" ובין ישראל ה"כהה" בצורה בלתי שיוויונית, לא רק שלא נעלמה, אלא רק החליפה את שמה ואת צורת ההתבטאות שלה.

מדינת ישראל עוברת תהליכים ניאוו-ליברליים שבתוכם היא מקצצת את התקציבים החברתיים ומאפשרת לאלטיטות להגדיל את הונם. בתוך כך וכחלק מהמבנה החברתי-ההיסטורי של הפריפריה נפגעת שדרות באופן כפול. היא גם מותקפת על ידי הקסאמים (בשל מיקומה) וגם לא מקבלת תקציבים מתאימים עבור מיגון וטיפול בקורבנות הטראומה. אל האקום הזה נכנסים בעלי עסקים אשר נותנים עזרה חד-פעמית מיוחצנת ונעלמים מן העיר. גם אוליגרכים מפוקפקים מחליטים מדי פעם לזרוק כמה חבילות של כספים עבור ילדי

אלו מתאכזרת ליישובים העוברים תהליכים של החלשה. להפקרת שדרות יש קשר ישיר ועקיף לשאלת ההפרדה בין המרכז לבין הדרום. ההתאכזרות החברתית לקורבנות הקסאמים היא אלימה בכל המובנים. למשל התקשורת לא מדגישה את אחריות המדינה למצב ומשתפת פעולה עם משרד האוצר ומדיניותו. ואילו הצבא מרשה לעצמו להפעיל כוח התקפה אדיר ויקר לפעילותו בעזה שלא עומד ביחס ריאלי לכסף שהושקע בהגנה על הדרום. בעתידה הראשונה לבג"ץ (11.12.2007) לבקשת מיגון עבור שדרות - המדינה קבעה כי זה לא

המקום, אך השחקנית המרכזית והיא המדינה (באמצעות הממשלה ומשרדי האוצר) נעדרת. בספר "הפרדה" (בעריכת חיים יעקבי ושלי כהן) אנו למדים כי נולדו ריבוי של חלוקות פנימיות בתוך הערים וביניהם, בין ישובים לבין הסביבה שלהן וכולם על בסיס אתני וגזעי. למשל החומה בין שכונת ג'ואריש לשכונת גני דן, חומת העפר שהקימו תושבי תושבי קיסריה בינם לבין ג'טר א-זוקא ועוד. בתוך השכונות המבוססות ישנם יחידות אבטחה מיוחדות (בקרוב גם המשטרה תופרט). ואילו המשטרה שבאיזורי הפרדה

הנסיגה בהבטחה הדמוקרטית של ישראל להגנת תושביה ללא הבדל דת, גזע או מין. תושבי שדרות אם כך יכולים לדמיין את עצמם כחלק מן המדינה, אך בפועל הם לא. פעם אחר פעם, אותה אליטה ואותו דיכוי. רק השפה השתנתה.

לקחתם ויטמינים הבוקר? עזבו... פשוט תתנדבו

יפית ארזי

עמיתה בתוכנית הדוקטורט במסלול משולב לתואר שלישי בחינוך אוניברסיטת בר אילן

מאות אנשים, הורים וילדים מגיעים באוטובוסים למדינת השלווה "תל אביב". כאן לפחות למשך מספר ימים הם מנסים למצוא את השקט בנפשם ולרגע אחד לחיות בלי אזעקת "שחר אדום", בלי לרוץ למקלט ובלי לפחד שיתכן שהיום ממש ישתנו חייהם והקאסם יפגע בך וביקרים שלך. ישבתי עם ערכת האיפור שלי וקראתי לילדים לבוא להתאפר בצורה של חיות... ילד זהוב שיער שרגיל לרוץ למקלט שואג מולי "בררר!! תראו אני אריה!!!" "אתה אריה אמיתי! כמה אומץ יש בך!" אני עונה לו ובעודי חושבת על האומץ שדרוש לו לילד לצאת לפארק הנדנדות אחר הצהריים. הוא קם בהתרגשות ורץ לאימו בחיוך ענק להראות לה שאריה אמיץ הגיע לעיר האוהלים. היא כבר לא צריכה לפחד.

כעבור מספר שעות הותרתי מאחורי "אריות", "ארנבונים", "חתולים", "נמרים" ו"פרפרים" מתרוצצים באזור האוהלים ושבתי לביתי בתל אביב בהרגשה שהצלחתי בלי מאמץ כמעט ועם מספר צבעים לתת לילדים אלו רגע קט של שחרור וצחוק לפני חזרתם לקולות האזעקה.

ל"עיר אוהלים" מסוג אחר הגענו אני ובן זוגי בעקבות מייל הקורא לתת יד ולבנות בית של קבע לחסרי ישע הגרים באוהלים. נסענו במשך שעה ביום שישי חורפי, הגענו לפתחו של לול ישן שקירותיו פרוצים ונכנסנו בדלת כשאיננו יודעים מה מצפה לנו בפנים. עמדנו המומים. אוהלים אוהלים אחד ליד השני בהמוניהם מילאו את הלול בצפיפות רבה ומתוך האוהלים הביטו בנו חמש מאות זוגות עיניים של חתולים המשוועים שנכנס לכלוב שלהם וניתן להם חיבוק של חום ואהבה.. הגענו לעמותת "גירגורים" אשר אספה לחיקה חתולים שננטשו במסגרות שונות: ההתנתקות, עמותות שנסגרו ועוד.. כעבור מספר דקות קיבלנו תפקידים, אני ניקיתי וטיפלתי בחתולים ב"מחלקת האשפוז". חתולים חולים,

נכים, פצועים. לקראת ערב, מלוכלכים ומותשים נפשית ופיזית חזרנו לביתנו, נאנחנו אנחת רווחה בחיבוקנו חזק את מוגי החתול שלנו וסימנו בימין את היום הבא שנחזור. השנה חגגה ישראל 60 שנות התנדבות". לרוב המילה "ישראליות" ישר מעלה את האסוציאציות: "חוצפה", "הידחפות בתור", "יצאת פראייר", אך כן, גם "ערבות הדדית", "חום ופתיחות" ניכנות לעזור - גם כשלא מבקשים". התנדבות זו אחת הדרכים לראות כמו עינכם איך אפילו בחיוך או הקשבה יש בכל אחד מאיתנו נוצר בין רגע קסם. רגע הקסם הזה מתחיל בנקודה בה תשאלו את עצמכם מהו תחום העניין שלכם, במה אתם מוכשרים או אפילו איזה תחום או אוכלוסיה הייתם שמחים להכיר טוב יותר אם היה מתאפשר לכם ועכשיו שאלו את עצמכם כמה מתאים לכם להקדיש לצורך זה. שעה בשבוע באופן קבוע? פעם בחודש? כשיתפנה לי יום/שעה באופן פתאומי וחד פעמי? אין טוב ופחות טוב לכל תשובה שנתתם לעצמכם יש מקום שמחכה רק לכם ומתאים בדיוק לפי הצרכים שלכם. בישראל ישנן אפשרויות רבות ומגוונות להתנדב למען האחר.

- מתעניינים באיכות הסביבה וזכויות אדם? עמותות סביבתיות מקבלות בברכה עזרה בהעלאת מודעות הציבור, מבצעי ניקיון חד פעמיים ועריכת אירועים למען עתיד סביבתי - מקומי ועולמי - טוב יותר. עמותות לשמירה על זכויות אדם זקוקות למתנדבים בעזרה ארגונית וטיפולית בפליטים, פעילויות מניעה וחשיפה של מחדלי פגיעה בזכויות אדם של מגזרים שונים כגון: ארגון בצל"ם.
- אוהבי בעלי חיים? עמותות הצלה לבעלי חיים משוועות לעזרת מתנדבים בטיפול יום-יומי בחיות (כמובן אפשר להגיע גם לשעה בשבוע או כשמתפנה לכם זמן), ארגון ימי אימוץ והפצה באינטרנט של בקשות לאימוץ.

- מתחברים טוב לשכבת הגיל הצעיר? עמותות לילדים בעלי לקויות שונות, ילדים חולי סרטן וכן עמותות "הצל ליבו של ילד" המבצעת ניתוחי לב בילדי מדינות עולם שלישי מחפשים מתנדבים לשחק עם הילדים, ולעשות להם פעילויות אם אתם בעלי כשרון מיוחד. לרוב הדרישה היא להתנדבות קבועה לכמה זמן שאתם מקצים.
- מסתדרים טוב עם נוער ומבוגרים? הגיעו להיות אוזן קשבת של נוער בסיכון ונוער הומו-לסבי. בואו לבקר קשישים עריריים, נכים, עולים וחולים בעלי בעיות פיזיות ונפשיות.

כמובן יש אין ספור ארגונים ועמותות שישמחו לקבל אתכם לשורת המתנדבים שלהם. התנדבות אינה חייבת להיות רחבת היקף ואינה נעשית רק על ידי אלה שהממון נמצא בכיסם, או אלה שיש להם ידע מיוחד. היכנסו לאתר התנדבות בישראל ומצאו אין ספור אפשרויות: <http://www.ivolunteer.org.il/Index.asp?CategoryID=122>.

ניתן לפנות למוסד בו בחרתם דרך המייל או דרך הטלפון, לספר מה הינכם יכולים להציע ולתאם מפגש ראשון. יתכן כי כעת השעה שהינכם יכולים להקצות ניראת לכם כטיפה בים וחסרת משמעות ולכן למה בכלל להתחיל? אל תחכו לרגע שיתפנה לכם יותר זמן ראשית מכיוון שלעולם יתמלא לנו הזמן בעיסוקים חדשים ושנית, כי פשוט מהר מאוד תגלו שאפילו זרע אחד של נתינה מספיק בכדי לקצור סיפוק רב.

דמותה המפוצלת של הזהות הישראלית ביצירות של שמעון בלס

יובל עברי

עמית בתוכנית הדוקטורט בחוג לספרות עברית אוניברסיטת העברית חוקר במכון ון ליר בירושלים.

עמיתה בתוכנית הדוקטורט במחלקה להנדסה סביבתית אוניברסיטת בן-גוריון

שני שלבים אלו חייבים להיבחן באופן אובייקטיבי, כאשר יש להעמיד במבחן תחילה את איכות המים שיטופקו, איכות השירות שיינתן לאזרחים, העלויות וההתייעלות. חוק זה נחקק בעיקר מכיוון שבחלק מהרשויות, בעיקר ברשויות חלשות מהפריפריה, הופנו ההכנסות מגבייה עבור אספקת המים לכיסוי גירעונותיהן התק-ציביות, ולא הושקעו חזרה באחזקה ופיתוח של מערכות המים. כיום, הרשות המקומית היחידה בישראל שעברה לשלב השני והעבירה את ניהול משק המים שבתחומה לזכיין פרטי שיטפל במשק המים והביוב, הינה פרדס חנה כרכור. למרבה הצער, הפרטה ראשונה זו של משק המים הייתה כרוכה ברצף של טעויות, הן סביבתיות והן חברתיות, שניתן היה למנען אילו תוכננו כיאות. כאמור, בהעברת השליטה על ניהול משק המים לגוף פרטי קיים ניגוד אינטרסים בין מטרתו של הזכיין להגדלת רווחיו, לבין ההשקעות הנדרשות בתשתיות ותחזוקה (ביוב, ניקוז) ושיפור איכות השירות לתושבים. הזכיין הפרטי, בניגוד לתאגיד עירוני, ינסה לחסוך ככל האפשר בביצוע השקעות לטווח ארוך מכספי האגרות וההיטלים מחד ומאידך יעשה כל מאמץ לגביית יתר מהתושבים. בשל כך, יש להבטיח מלכתחילה בחוזה מפורט את התחייבויות הזכיין כלפי הציבור, בד בבד עם הרצון להגדלת רווחיו. כלומר, קיום משק מים סגור בו עודפי הכספים יושקעו תחילה במשק המים (תשתיות, שירות) ולאחר מכן העודפים יועברו כדיבידנד לבעלי המניות או העלאת שכר המנהלים בחברות. בנוסף, יש לבדוק באם ההשקעות בתשתיות וטיב השירות פרופורציוניות לגובה ההיטלים על התושבים. במקרה של פרדס חנה-כרכור, לא היה חוזה מפורט לגבי טיב ואיכות השירות - דבר שפגע באוכלוסייה המקומית בכלל ובאוכלוסייה החלשה בפרט. לדוגמה,

החברה סיפקה לבתי התושבים מים בלחץ נמוך מהמקובל, כך שהתושבים בעלי ההכנסה הנמוכה (משפחות קשות יום, קשישים ועולים) הסתפקו בזרמי מים חלשים בעוד אלו שידם משגת, רכשו משאבות חשמליות פרטיות להעלאת הלחץ. בנוסף, החברה הזכינית הפעילה אמצעי אכיפה נוקשים של ניתוקי מים ועיקולים. לכן, בתהליך הפרטת המים יש לבדוק תחילה כיצד והיכן עלולה להיפגע האוכלוסייה המקומית (ובעיקר החלשה) כתוצאה מאי קבלת שירות הולם, ולעגן את זכויותיהם בחוזה מפורט שבין הרשות לבין הזכינית. לסיכום, הפרטת מערכת המים הציבורית יכולה להיות לטובת הציבור, בכך שהזכיין יעמיד לטובת הפרויקט הון להשקעה בתשתיות מחד והתייעלות תפעולית מאידך. בנוסף, הניסיון העולמי (בריטניה, צרפת וארה"ב) מלמד כי הצלחת התהליך יש להנדיג שקיפות מלאה לציבור, לגבי פעילותו של הגוף הפרטי או התאגיד האחראי על משק המים.

לא ניתן להתייחס לכתיבה של הסופר שמעון בלס בעברית ולנגיעתה המרעישת והמרגשת בשכבות העומק של זהותנו ללא ההקשר של המעבר הדרמטי מכתובתו בשפה הערבית לזו שבעברית. כתיבתו של בלס בעברית נטועה עמוק בתוך מקורותיה - בשפה ובתרבות הערבית, ואין ספק שהעושר הראשוני הזה מזין אותה ומייחד אותה עד היום. בלס החל לכתוב בערבית בשנות הארבעים בעיראק והמשיך לכתוב בערבית בישראל בתחילת שנות החמישים בעיתונות של המפלגה הקומוניסטית. מאמצע שנות החמישים התחיל בלס מהלך ארוך של מעבר לכתיבה בשפה העברית, שהגיע לשיאו כעשור מאוחר יותר כאשר פרסם את הרומן הראשון שלו בעברית "המעברה" (1946). תהליך המעבר בין השפות לא הסתיים, שכן בדיא-לקטיקה מרתקת ממשיך בלס לשמור על הקשר עם לשון האם שלו, ויצירתו רווייה במגע האינטימי שהיא מקיימת בעברית עם השפה והתרבות הערבית. בכתיבתו מאתגר שמעון בלס את הספרות העברית הקאנונית ואת אופק הציפיות והדמיון של קוראיה על ידי בחינה מתמדת של עולמות תוכן ושל קווי תיחום מוסכמים. חלוקות דיכוטומיות שנתפסו על ידי הספרות הקאנונית כמובנות מאליהן הפכו אצל בלס לאתרים של חוסר יציבות ושל מצבי גבול וזהויות ביניים. החלוקות הבינאריות הנוקשות של ערבים/יהודים, שייכות/זרות, שוליים/מרכז, הגירה/עליה, קיבלו צורה מורכבת ודינמית בכתיבתו, שנדרשת בקביעות לשאלת הזהות המעורבת, שהיא 'ואחרי' אחוזים בה לבלי הפרד. האיתגור של הקאנון העברי בא לידי ביטוי בצורה הבולטת ביותר בבחירת הדמויות ביצירתו של בלס. הוא בחר להתמקד בדמויות אשר נתפסו על ידי הספרות הקאנונית כדמויות שוליים, ובדרך כלל שימשו כדמויות משניות,

כתפאורה ורקע להופעת גיבורי הספרות העברית בישראל. בלס העביר אותן אל קידמת הבמה והפך אותן למרכז בספריו. בחירת הדמויות גזרה גם את העברת המבט של בלס אל מרחבי הישראליות שנחשבו בשעתם נידחים וחסרי ערך להבניית הזהות הלאומית: המעברות, שכונות השוליים, קהילות המהגרים והחברה הפלסטינית. תנופת היצירה של בלס ומסירותו לדרמה של הערים הסמויות מן העין ההגמונית תרמה תרומה משמעותית ביותר לשינוי שחל בספרות העברית בישראל ביחס לנראטיבים אלה. חוזקו של בלס בספריו הוא בערעורו על הברור והחד משמעי, ובחשיפת המורכב, האמביוולנטי והנזיל. בבחירת המרחב והזמן מתנה בלס על השיח הלאומי ובבחירת הדמויות בספריו חושף בלס התמודדות עם קונפליקטים הנובעים מניסיון לתאר את המציאות כחד משמעית. ביצירתו של בלס כמעט ואין גיבורים במובן הקלאסי של המילה, רובן של הדמויות בספריו משתייכות לקטגוריה של האנטי-גיבור. רוב הדמויות בספריו של בלס בגלל היותן בעלות זהויות מורכבות הן בודדות יותר, מתלבטות, מנוכרות, זרות אך לרוב בעלות אידיאלוגיה ברורה השואפת לשנות את המצב הקיים. בספרו הראשון של בלס, "המעברה" (1946), יוסף שאבי, הדמות המרכזית בסיפור, הוא יהודי עיראקי שהיגר לישראל כחבר בתנועה הציונית אך התאכזב ממנה ועבר למפלגה הקומוניסטית ולחם לשיפור תנאיהם של המהגרים העיראקיים במעברה. המעבר של שאבי מהמציאות הערבית בה הוא היה חי לזו הישראלית השוללת את ערבותו יצרה אצלו כפילות. ספרו של בלס, "התבהרות" (1972), עוסק בדמותו של יעקב דרורי, מהנדס תל אביבי, יהודי עיראקי, במהלך תקופת מלחמת ששת הימים בה הוא לא משתתף עקב בעיות בריאות. הרומן עוקב אחר

מסמטת השקדיות בעומרג'אן לישראל ובחזרה מרים נסימוב

עמיתה בתוכנית הדוקטורט ללימודי היסטוריה של יהודי איראן במאה ה-20 אוניברסיטת תל אביב.

י בספריהם של פנחס פרח ואברהם עמיצור. פרסם ב-1974 את ספרו "לא נודעו עקבותיהם" שנפתח בפסקה: "שמש ניסנית חמימה שפכה זהרה על העיר טהרן והאירה באור מופז את גגות הבתים, את המגדלים ואת הצריחים עתיקי היומין. משעות הבוקר המוקדמות המה ה-"בזאר" מאדם. סמטאותיו המקורות כיפות מקושטות, כתלי האבן העבים והאפולוית ששרה בינותם, שיוו למקום אופי של מחסה ומפלט." (עמ' 7) הספר שמביא את סיפור העלייה של משפחה יהודית מטרהאן בסוף המאה ה-19 רווי געגוע אל פרס ונופיה. ספרו של אברהם עמיצור, "הנידחים" שיצא לאור ב-1969 עוסק גם הוא במשפחה יהודית ובכמיהתה לצייון. גם בספר זה מצטיירת תמונה שונה מזו העולה מספרה של רביניאן. כמי שנולדה באיראן ומתחבטת בסוגית הקשר בין הזהויות השונות, ההבדל בין האופן שבו מדמינת רביניאן את איראן לעומת דמיונם של פרח ועמיצור, מעורר בי שאלות רבות. האם הבדל זה הוא הבדל על רקע מגדרי - רביניאן מספרת סיפור על נשיות ועל הזויה נשית ובחזרת למקם את הסיפור בחברה מזרחית - פטריא-רכאלית, ואילו שני הסופרים האחרים הם גברים המספרים על חזון הגאולה של היהודי - אב המשפחה. או שההבדל נובע מהשינויים שחלו בהגדרת הזהות הישראלית - זהות שדווקא בשנות השבעים אפשרה מבט עורג אל העבר ואילו בשנות התשעים היא פחות פתוחה לקבל זהות מגוונות ורב-ממדית.

לאחרונה יצא לי לקרוא שוב את ספרה של דורית רביניאן, "סמטת השקדיות בעומרג'אן". בראיונות שנתנה עם צאת הספר ב-1995 סיפרה רביניאן כי את העלילה של הספר שזרה מסיפורים ששמעה מסבתה. רביניאן ממקמת את העלילה בכפר דמיוני, עומרג'אן, בשנות העשרים של המאה ה-20 באיראן. הפעם קראתי את הספר לא כיצירה ספרותית אלא כמעין תעודת זהות - זהותה של סופרת ישראלית בת ליוצאי איראן, אשר בחרת למקם את היצירה שלה במולדת הוריה. מה אופיה של אותה מולדת בעיני רביניאן? התשובה לשאלה זו לא מעודדת, והנה כמה תיאורים מהספר: תושביה של העיר באבול - עיר הולדתו של אחת הדמויות - נודעים בפחדנותם (עמ' 57) והם גם רמאים ונשות העיר קלות דעת (עמ' 10), ואנשי העיר איספהן "ידועים בכסיוולתם" (עמ' 11), העיר תברוז "ידועה בנשותיה המזוהות". (עמ' 19) וצחנת הכפר עומרג'אן עולה למרחוק (עמ' 48) ואנשיו, בגדיהם מלוכלכים, פניהם מכוערים וילדיהם יחפים (עמ' 160). רביניאן לא מפלה גם את תושבי האזורים האחרים באיראן ולכך מובא המעשייה הבאה בפי מספר הסיפורים של הכפר: "ביום הולדתו של מלכנו הרם, [...], נערכה בארמון תחרות אומץ וגבורה. כל מחזו ממחוזות ארצנו האהובה שלח לטהרן נציג כבד גוף ועז-פנים, וכל המתחרים התכנסו בכיכר מול מרפסת הארמון. כאשר מלכנו האהוב נתן סימן מוסכם, רעמו תותחי הממלכה וכל חצוצרות המלחמה השמיעו קול תרועה. הצופים והמתחרים המפוחדים נסו לכל עבר, להציל את עורם. במרכז הכפר נותרו רק שניים: השליח מבאבול והשליח מיזד. אך כאשר ניגשו אליהם אנשי המלך, להעניק להם את אות הגבורה והאומץ, פרצו כולם בצחוק גדול, כי גילו שהבאבולי השתין במכנסיו מרוב בהלה, ואילו היזדי חירבן במכנסיו מרוב אימה..." (עמ' 75). כדי לבדוק אם כך רואים גם סופרים ישראלים אחרים ממוצא פרסי את פרס, קראת

שמעון בלס, "והוא אחר".

תרבות ישראלית המשך הכתבה

ניסים סוסה, אינטלקטואל יהודי-עיראקי אשר התאסלם באמצע שנות השלושים של המאה העשרים בעיראק. ברומן "סולו" (1998) הדמות המרכזית, ז'אק סולו, מבוססת על דמותו של יעקב צנוע, איש תיאטרון ולאומן יהודי מצרי שחי בסוף המאה ה-19 ותחילת המאה העשרים

במצרים ובפריז. הבחירה של בלס בדמויות אמיתיות שלא קיבלו מקום בנראטיב הציוני השליט יש בה אמירה המנסה לאפשר לנראטיבים מקבילים. בלס מסיים את הרומן "הוא אחר" (1994) בשדה התעופה "שהוא מין שטח הפקר" שבו "תערובת מלבושים, תערובת

גזעים" מין "נקודת גבול שלא על הגבול". זה המקום אליו בלס לוקח אותנו, אל עולם מורכב, רב-פנים וזהויות מפרצלות, שנמצא מעבר לשיח הלאומי החד משמעי אך מבלי להתעלם ממנו ומהסכנות הטמונות בו.

הכור שי ניסן

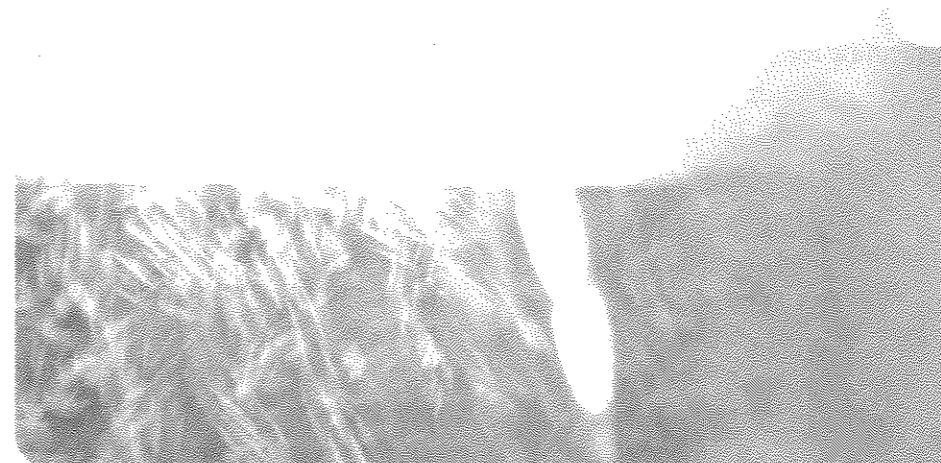
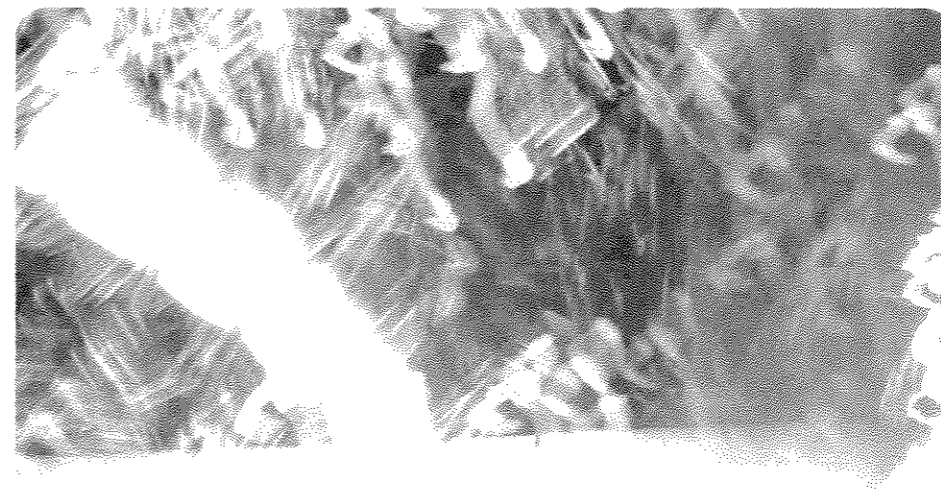
שי ניסן, סטודנט ללימודי תואר ראשון בהסטוריה של המזרח"ת ומדעי המדינה, אוניברסיטת תל אביב

במקום די חשון
שם תחת הקרקע
מבצבץ אור קטן
אור יקרורת הוא
יפה וחמים
לו רק יכולתי
לאחוז בו
רק לרגע קט...

איני מאמין!
אין ביסוס לדברים
האור הוא יפה ובוהק
הוא מקור הטוב והיופי
מדוע הלעז האכזרי
למה עלילת הכזב
כאילו באור זה
נשרפים בני אדם
מותכים אחד אחר השני
עד כי לא נותר מהם דבר
אין זה ייתכן
הרי יפה הוא. ובוהק.
אור נגוהות הוא
כאור ראשון באשמורת הבוקר

אללי!
נפלתי במצודה
אין תוכו ככברו
האור אינו בוחק
כי אם לודהט!!!
להבות של אש
מכלות אותו
שריפה, אחים,
תופת.
איבדתי תחושותיי
זהותי הפכה לכלי ריק
מדוע נפלתי ברשתו!?

לו רק יכולתי
לעלות שוב על קרקע
קרקע יציבה
לו רק לא נפלתי ברשתו
לו רק נשמרתי מקסמיו,
לו רק...

צילום: אושרת קרן, 2003

מלכות ישראל שי ניסן

סטודנט ללימודי תואר ראשון בהסטוריה של המזרח"ת ומדעי המדינה, אוניברסיטת תל אביב

כך עמדנו דוממים
מול אותו השער
השער בו נכנסו רבבות
ויצאו מתי מעט
היה שם כיתוב
אם כי בשפת ניכר
שפת שפלים
אשר שטפו את אירופה
בדם אירופאים בני דת משה
"כאן נחרבה יהדותנו, נהרסו בתי הכנסת ובתי המלאכה"
כך אמר אדון בלומברגר, המנהל.
ובקהל עמדה צעירה, יהודייה
בוכייה ודומעת
ונזכרה בסבתה שסיפרה לה
על העושר והאושר
על המשפחה והחברים
ועל השגשוג באוריינט
היא נזכרה בבתי הכנסת ובבתי המלאכה
שסיפרו לה עליהם
עד להשבת מלכות ישראל על כנה
אז נהרסו בתי הכנסת
נכתשו בתי המלאכה
גם נגמר השגשוג
ונגמר ונגמר...

כמה יפה היא התקווה
להשיב ימייך כקדם
להחזיר עטרתך ליושנה

חומת מגן, אז איך נולד השיר? נטלי בנימין

סטודנטית להנדסת תעשייה וניהול
מכללת סמי שמעון - אשדוד

מבצע חומת מגן הוא מבצע רחב היקף של שהתחיל ב-29 במרץ 2002 בשטחי יהודה ושומרון, והסתיים רשמית ב-10 במאי 2002. מטרתו העיקרית של המבצע הייתה לפגוע ב"תשתיות הטרור" הפלסטיני ולעצור את גל הפיגועים שהתעצם. במסגרת המבצע גויסו כוחות חי"ר במילואים (חטיבה 5, חטיבה 408 וחטיבת ירושלים) רבים וכן כוחות שריון והנדסה, לראשונה מאז תום מבצע שלום הגליל.

הלוואי נשיר בכוח נמלא את העולם
נמצא את התקווה
נפרוץ את החומה
להביט קדימה ולחיות את המחר
רוצה מנוח, עתיד טוב לעבר

(פזמון)

בואו נפזר את עשן המלחמה
בואו ונמצא מציאות חדשה
מספיק עם הכאב מספיק עם המכות
אז בואו ונתחיל עכשיו לחיות

הלוואי נשיר בכוח נמלא את העולם
בצליל של אהבה
בתווי התקווה
נבנה התחלות לחיים ללא פשרות
ונמצא את הנוסחה לחוות ת'חלומות

(פזמון)

מתי יגיע הזמן שנפסיק להתגונן
מתי יגיע הזמן שנפרוץ את חומת המגן

שיהיו רק שנים של שקט ונהיה תמיד מאוחדים ...
אמן.

שמחה רבה שמחה רבה אביב הגיע - טבע בא! פית ארזי

עמיתה בתוכנית הדוקטורט, במסלול משולב לתואר שלישי בחינוך
אוניברסיטת בר אילן

לבנות, סגלגלות וורודות ותורמוסים גאים כחולים-סגולים הצומחים בהרמוניה לצד כלניות ונוריות רבות. לבית גוברין ניתן להגיע בקלות. ראשית, נוסעים על כביש מספר 1 לכוון ירושלים, יורדים במחלף בית שמש ונוסעים על כביש 38 דרומה. למגיעים מהדרום יש לעלות על כביש 35 מקרית גת. נוסף על הפריחה, האזור בין בית שמש לבית גוברין מלא בפינות חמד הכוללות את מערת הנטיפים הגדולה ומערות הענק של בית גוברין.

אם לאירוסים הסגולים כיסופי ליבכם יש לשים את פעמיכם לאזור הגליל התחתון והעליון. אל הגליל התחתון מגיעים ממחלף קיסריה לכיוון עפולה, ומשם בכל כיוון פוגשים בטבע הפורץ מכל עבר. החל מסוף פברואר כל הגליל התחתון מבהיק מרוב צבעי הירוק והאדום, ובכל רגע עולה החשק לעצור את המכונית בצדי הדרך, לרוץ ופשוט להישכב בין הפרחים (אבל לא לקטוף כמובן).

בזמנים אלו כשאנו טובעים בין עבודה ולימודים כל כך פשוט למלא מצברים ולצאת מאונבך העיר לשאוף אויר מתוק של צוף. בפחות משעה נסיעה תגלו שארץ ישראל מרעיפה מעושרה וגורמת לאושר על מי שיודע היכן למצוא אותה.

חברים - האביב הגיע. נכון, רק מתחיל חודש מרץ, אבל בארץ ים תיכונית המשמעות היא שעונת המעבר הגיעה. מה זה אומר? זה אומר יום גשם-יום שמש. זה אומר מרק ותנור ביום אחד, וחולצה קצרה וסנדלים למחרת בבוקר. אבל בעונת המעבר של סוף החורף, הכיף הכי גדול הוא הטבע: הגשמים עוד לא ממש הסתיימו, עדיין לא הגיעו החמסינים, והשילוב הזה יוצר מרבדי פרחים וגבעות ירוקות בכל מקום (אפילו בנגב!) עם ימי שמש חמימים, המושלמים לקום בבוקר לנעול את נעלי ההליכה ולצאת ולפגוש פרפרים בשלל צבעים המעטרים שדות של פריחה.

האביב הוא העונה שבה כל פרח מרומם את כותרתו ובגב זקוף מפגין את מרב יופיו וריחותיו, על מנת למשוך בעלי חיים לטעום מהצוף שלו. כך, פרפרים, דבורים וחרקים רבים עוברים בין אבקני הפרחים ומסייעים להם להתרבות. מעל ל-300 סוגי פרחים פורחים בחודש. בתקופה זו נפוצים בנגב המערבי מרבדים אדומים של כלניות המתובלים גם בנוריות, צבעונים ופרגים. את החגיגה משלימים סביונים וחרציות צהובים. כל שצריך כדי לצפות בקרנבל המפואר הזה הוא לצאת ולשוטט ברחבי הארץ. אזור הנגב המערבי נמצא רק כשעה מהמרכז - יש לנסוע על כביש 4 לכיוון דרום, ובצומת יד מרדכי אחרי אשקלון לפנות לכיוון באר שבע. משם להמשיך ולפנות לכיוון צומת סעד ובארי. עוד לפני שתגיעו תראו את המוני הפרחים, וככל שתמשיכו בכיוון הכמויות רק יגדלו וריח דבש מתוק יעלה באוויר.

אזור אחר שניתן לנסוע אליו הוא בית גוברין. הפריחה באזור זה מאופיינת ברקפות ענוות

פרוייקט מתמחים פרלמנטריים

פרוייקט המתמחים הפרלמנטריים פועל בכנסת ישראל זו השנה ה-16 ולוקחים בו חלק 14 סטודנטים מצטיינים ונבחרים חברי הקרן. מטרתו של הפרוייקט הינה לסייע לחברי הכנסת לקדם עשייה פרלמנטארית בתחומים חברתיים לקידומן של אוכלוסיות מוחלשות, זאת מתוך הבנה כי עשייה חברתית בכלל, וחקיקה בפרט, יש בהן בכדי לשנות באופן מהותי ונרחב את המציאות הקשה בהן מצויות קבוצות גדולות בחברה הישראלית. בנוסף, זוכים המתמחים להתנסות ולהיחשף לדרכי קבלת ההחלטות וההשפעה ברמה הלאומית.

להלן במקצת מהדברים בהם עסקנו השנה:
הצעת חוק פטור ממס ערך מוסף לרכישת דירה.
הפיכת חוק הביציות בכנסת לחברתי בשיתוף עם יחידת הדוקטורנטים.
חוק דיור מוגן (הבטחת כספי פיקדון).
הצעת חוק המחייבת התקנת כיסא בטיחות לתינוק גם במונית.
הגדלת מכסת ההיעדרות בשל מחלת ילד - להורה יחיד.
הצעת חוק זכויות הפליט.
הצעת חוק נכי המלחמה בנאצים (תיקון - חישוב הכנסה נוספת של נכה).
הצעת חוק זכויות תלמידים עולים.
הצעת חוק למניעת אלימות במשפחה.
הצעת חוק הפחתת הגרעון והגבלת ההוצאה התקציבית (תיקון - סכום ההוצאה הממשלתית).

אנו מעוניינים להעלות כל נושא חברתי לסדר היום ולקדמו בכל דרך, ללא אבחנה מפלגתית, לכן, כל רעיון או בעיה שצצה אתם מוזמנים לפנות אלינו!!

אם אתם/ן:

- חברים שנה שנייה בקרן.
- בעלי רצון ויכולת ליזום ולתת בכל דרך למען החברה בישראל.
- בעלי יכולת ניסוח גבוהה בכתב ובעל פה.
- יומיים פנויים באמצע השבוע לצורך הפעילות (15 שעות שבועיות).
- קבלה לפרוייקט מותנית בהליכי מיזן וחוות דעת מנהלי יחידות.
- תחילת ההרשמה לשנת תשס"ט - יוני '08.

הצטרפו אלינו!

להלן הח"כים איתם אנו עובדים בשנה זו:

- ח"כ מרינה סולודקין- קדימה
- ח"כ זבולון אורלב - מפד"ל.
- ח"כ מיכאל איתן - הליכוד.
- ח"כ אופיר פינס-פז - העבודה.
- ח"כ אבישי ברוורמן - העבודה.
- ח"כ משה גפני - יהדות התורה.
- ח"כ יעקב מרגי - ש"ס
- ח"כ גדעון סער - הליכוד
- ח"כ דב חנין - חד"ש
- ח"כ רן כהן - מר"צ.
- ח"כ שלי יחמוביץ - עבודה.
- ח"כ דוד אזולאי - ש"ס
- ח"כ קולט אביטל - העבודה
- ח"כ זאב אלקין - קדימה

סדנת פיתוח קריירה למסיימי תארים באייסף

אם אתה סטודנט של אייסף בשנה האחרונה ללימודים, המעוניין למצוא את הדרך הנכונה לך, פנה אלינו.

ארגון הבוגרים פועל למען קידומם של חברי הקרן ומסייע לבוגרים וסטודנטים בבניית קריירה, שיפור קריירה קיימת, ייעוץ אישי והכוון תעסוקתי.

אנו מקיימים סדנה הכוללת סדרה בת 6 מפגשים (כ"א 4 שעות) בשעות הערב, המלווה באימון אישי. נושאי הסדנה:

הגדרת מטרות ויעדים תעסוקתיים.

מיפוי ארגוני מטרדה.

בניית קורות חיים בהתאמה למשרה ולמעסיק.

ניהול תהליך מציאת העבודה.

ניהול מו"מ על תנאי העסקה.

כלים ומיומנויות להשתלבות מוצלחת בעבודה. ועוד.

קורות חיים יש להגיש לידי גלי לב, רכזת ארגון הבוגרים, עד לתאריך ה-20/3/2008. יש לצרף מכתב פניה המפרט את

הסיבה בגינה את/ה מעוניינ/ת לקחת חלק בסדנה.

הסדנה תתחיל בסוף אפריל.

עלות הסדנה 50 ש"ח.

הקבלה מותנית בקיום ראיון אישי.

מיקום הסדנה ייקבע בהתאם לנרשמים.

קיום הסדנה מותנה במספר הנרשמים, מספר המקומות מוגבל.

בברכה,

ארגון הבוגרים והידידים, קרן אייסף

03-5624448 שלוחה 8

alumni@isef.co.il